

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLmányok

szabadalmazását eszközi mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

Jósika Miklós regényei.
80. 90. füzet.
Új olcsó kiadás.

Regényes képek.
Második kiadás.

Ara a két füzetből álló
kötetnek 1 forint.

CALDERONI ÉS TÁRSA

látászerzők.
Látászerző raktára Váci-utca 30. szám.
Tan- és műszerek és fényképezési készí-
letek raktára
Kis hid-utca 8. szám.
BUDAPESTEN.

LATZKOVITS A.

BUDAPEST,
IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
Cs. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros
ajánlja
uri divat- és fehérnemű-újonságait.

Rum, likőrök

készítéséhez való híres ki-
vonatok
WATTERICH A.-nál
Dohány-utca 5.
kaphatók.
Kezelési könyv ingyen.

27 éven át

v. állami kórházi
igazgató orvos

gyógyít gyorsan, discre-
tül és biztos sikerrel
minden férfi és női bajt.

Cím: Kardos
specialista,

Erzsébet-körút 34.
I. em. 10. ajtó 12/b. Ren-
del: d. e 7-8, 11-2, d. u.
6-7-ig. Levélben is.

CHINA SERRAVALLO

vassal, a bécsi e számos külföldi
egyetem orvosi testületi mint dr.
br. Kraft-Ebing, dr. Drasche,
dr. Braun udvari tanácsosok és
tanárok stb. által melegen ajánlva.

Nélkülözhetlen gyenge test-
katoknak és üdülőknek.

Értégyerjesztő, idegerősítő és
vérfertő.

Hét arany és ezüst érem. Több
mint 300 orvosi ajánlat.
Ezen kitűnő erősítő szert jó íze
folytán különösen gyermekek és
nők igen szívesen veszik.

Egy félliteres üveg 1 frt 20 kr.
egy literes üveg 2 frt 20 kr.

Minden gyógyszerárban kapható.

Serravallo-gyógyszertár Triest.
Magyarországi főraktár: Budapest,
Király-utca 12. Török József gyógy-
szertára.

Akacia arcscréme

pár heti alkalmazása egé-
szén új, finom és üde gyer-
mekded arczobort idéz elő,
eltávolít szeplőt, májfoltot
és atkákat (mitesszer).

Egy üveg ára 1 forint.

A Krieger-féle

„Akacia szappan”

kellemes habzása rendkívül
keves illata és nagy tar-
tóságánál fogva ma a leg-
kedveltebb pipere-szap-
pan. 1 darab ára 50 kr.
3 db dobozban 140 kr.
Kapható a legtöbb magyar-
országi gyógyszerárban.

Főraktár: Budapest, Kálvin-tér
„KORONA” GYÓGYSZERTÁR.

Migraenin-Tabletták

a legjobb szer
bármely fejfájás ellen

Egy üveg ára 1 frt 20 kr.

Főraktár:
Török József gyógyszerára
Budapest, király-utca 12. sz.
Azonkívül kapható
minden gyógyszerárban és
drogeriában.

DECKERT és HOMOLKA

elektrotechnikai intézete
Gyár: Városló raktár: 8. sz.
VI., Isabella-utca 88. BUDAPEST V., Dorottya-utca 8. sz.
A magyar állam és a m. kir. államasutak szállítói.

Gyártanak és szállítanak: Sürgönyberendezéseket vasutak
telefon-berendezéseket, asztali, kezgyi pályák, banya és
kohóművek, erőszetek és utadalmak számára.

GRAPHIT-MIKROFON

felhallási és kizárólagos gyártói.

Telefon-központok szolgáltatást vagy a mikró iradok számára
telefon-berendezéseket, asztali, kezgyi pályák, banya és
kohóművek, erőszetek és utadalmak számára.

VILLÁMHÁRÍTÓK.

villamos világítási és erőátviteli berendezések, minden
nemben, a legbiztosabb kivitelben és legolcsóbban, szavatosság mel-
lett elvállalnak.

Képes árjegyzék és költségtervezet ingyen és bérmentve.

Lesoványodásra s egyidejűleg az
egészség erősítésére 2 hónapig veendő
a dr. Blyn s dr. Duchesne-Duparc klin.
tanár, becsületrend lovagja — megfigyelése
után Boisson gyógyszer. által készített „per-
za-pillula”, vesiculosisnevel előállított növény készítmény.
Egy 3 frtos nemzetközi posta-utalvány küldésével bér-
mentve szállít egy palackkal: M. BOISSON, 100 rue Mont-
martre, Paris.

MARGIT-CRÉME

hírneves, az elegáns hölgyek által
használt arcscréme (nem zsíros ko-
nacs) rövid idő alatt ifjítja és szépíti
az arcot, eltávolítja az arczór minden-
nemű bőrtisztítást.

Egyedül szer szeplőt, májfoltot,
pattanások, bőrrakka (mitesszer) ellen.
Bámulatos hatása abban rejlik, hogy
a bőre kenve az által rögtön föl-
vetik és ez okozza azon csodás átala-
kulást, hogy szeplővel vagy májfol-
tokkal teljesen fedett arc 3-4 nap alatt alabástrom
fehérré lesz.

Mivel nem zsíros — nappal is alkalmazható, — a crém-
vel bekent bőrön a hólygpor remekül távozik. Ára 50 kr. 1 frt.
Margit-szappan ára 35 kr. — Margit-hőlygpor,
fehér, rózsás és crém színben ára 60 kr. — Mar-
git-fogpép 50 kr.

FÖLDES KELEMEN gyógyszerára,
Aradon, Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár BUDAPESTEN, Török József, Király-utca.

6. SZÁM. 1896.

BUDAPEST, FEBRUÁR 9.

43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és { egész évre 12 frt
POLITIKAI ÚJONSÁGOK együtt { félévre — 6 •

Csopán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 8 frt
félévre — 4 •

Csopán a POLITIKAI ÚJONSÁGOK { egész évre 5.—
félévre — 2.50

BORIS BOLGÁR TRÓNÖRÖKÖS MÁSODIK KERESZTELŐJE.

ANNAK IDEJÉN határtalan örömben úszott egész
Bulgária, hogy Battenberg Sándor herceg
személyében saját külön fejedelmet ka-
pott; de még nagyobb örömeztetés fogta el, mi-
kor második fejedelmének, Koburg Ferdinánd-
nak a felesége fiú elsőszülöttel ajándékozta meg
férjét és új hazáját, fiú gyermekkel, a kinek
már pusztán világrajövetele kezességül ígérke-
zett úgy a fejedelmi család, mint Bulgária jö-
vőének biztonságára nézve.

A fejedelmi gyermek Boris bolgár nevet és
tirnóvai herceg címet kapott, s mint új ke-
resztény, szülőinek r. kath. egyházába iktatta-
tott be a kereszttség által. S ezen egyelőre senki
sem ütközött meg, annálval kevésbé, mi-
vel már Sztambulov előrelátólag fölfüggesz-
tette a bolgár alkotmányt az azt a szakaszát,
mely azt kívánja, hogy Bulgária fejedelme egy
vallású legyen a bolgár nemzettel.

Mikor azonban Sztambulov bukása, s még
inkább szerencsétlen halála az Oroszországhoz
szító elemeket fölszabadította: csakhamar egyre
hangosabban kezdtek emlegetni, majd pedig
követelni, hogy a trónörökös térjen át a bolgár
keleti egyházba. Mert kétségtelennek látszik,
hogy a trónörökös vallásváltóztatása az Orosz-
országhoz való közeledéssel van szoros kapoco-
latban. Ferdinánd fejedelem ugyan így sem
remélheti, hogy a hivatalos Oroszország lemond
eddiggi követeléseiről s elismeri őt törvényes
fejedelmének; de az nyilvánvaló, hogy II. Mik-
lós császár több előzékenységre kész, mint atyja,
III. Sándor, mert II. Miklós ime már arra is
hajlandó, hogy Boris trónörökös második meg-
keresztelésénél a keresztapát tisztet elfogadja s
a keresztelés szertartásához hivatalos képviselőt
küldjön.

Mindössze ennyi az, a mit Ferdinánd saját
személyére és családjára nézve el tud érni az-
zal, hogy fiának vallásváltóztatásába beleegye-
zik. Pedig bizony nem kis nehézségeket kell
legyőznie; mert első sorban neje, a római
kath. egyházhoz rendkívül ragaszkodó fejedele-
lemné, valamint a legközelebből érdekelt Ko-
burg és parmai hercegi családok ellenzése,
más részről pedig magának a pápának tiltako-
zása állott vele szemben. S mindezekhez járult
még az is, hogy Ferdinánd azzal a határozott
ígérettel kötött házasságot a parmai herceg-
nővel, hogy leendő gyermekeiket a r. kath. egy-

ház tanai és hitelvei szerint fogják nevelni és
neveltetni.

Igy állván a dolgok, nem csuda, hogy az át-
térés ügye oly sokáig húzódtott és olyan habo-
zóvá tette a fejedelmet. A bolgár nép közérzü-
lete azonban hatalmasabb volt minden más
nehézségnél s végre annyira a fejére nőtt
Ferdinándnak, hogy utóljára nem maradt rá
nézve más választás, mint vagy teljesíteni a
bolgár nemzet követelését, vagy lemondani feje-
delmi méltóságáról.

Tekintve már, hogy Bulgária függetlensége s
békés élete és fejlődése valóságos európai
érdek: el kell ismerni, hogy a szorongatott feje-

delem a két kényszerűség közül a jobbikat
választotta, midőn arra a valóban „nagy áldo-
zatra” szánta el magát, hogy fiát a keleti egy-
háznak engedje át. Ez elhatározását nyilvános
kiáltványban tudatta a bolgár néppel és nem-
zetgyűléssel, mely a bolgár külügyminiszter
körlevele szerint általános nagy lelkesedéssel
fogadta a rá nézve kiválóan örömdetes hírt.

A keresztelés napján február 14-ike van ki-
tűzve, mikor a konstantinápolyi exarcha, a bal-
kánfélszigeti keleti egyházak feje, személyesen
megy Szófiába, hol a bolgár főpapság teljes
számának, a kormánynak és az ország községei
küldöttségeinek jelenlétében fog megtörténni

BORIS BOLGÁR TRÓNÖRÖKÖS. — LÁSZLÓ FÜLÖP FESTMÉNYE.

II. MAGYAR OSZTÁLYSORSJÁTÉK

első huzás 1896 február 5-8-ig.

I. osztályu sorsjegyek.

Teljes sorsjegyek (mindhárom oszt. érvényes).

$\frac{1}{20}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$
1.— 2.— 10.— 20.— frt.

$\frac{1}{20}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$
3.— 6.— 30.— 60.— frt.

Sorsjegyeket elárusít:

HEINTZE KÁROLY, Budapest,
Szervita-tér 3. szám.

a kereszteselés a lehető legnagyobb pompával. A fényes ünnepélyről azonban hiányzani fog a fejedelemlé, ki ez alkalomból külföldre utazik, hogy ne legyen tanúja fia áttérésének és újból való megkeresztelésének. Ez utazáshoz különféle találgatások fűződnek. Némelyek azt hiszik, hogy a fejedelemlé Cyrill nevű kisebb fiával együtt szülőhőz tér vissza, mások pedig azt rebesztik, hogy esetleg kolostorba vonul; de viszont nem hiányzanak olyan határozott hírek sem, a melyek azt állítják, hogy a fejedelemlé nem sokára vissza fog térni Szófiába s hogy e visszatérésnek napja is előre ki van tűzve. Hogy e föltevések s találgatások közül melyik fog teljesedni, azt majd a legközelebbi jövő mutatja meg.

Boris bolgár trónörökösét igen híven ábrázolja László Filöp jeles magyar festőművésznek az az olajfestménye, melynek másolatát lapunk jelen száma közli. Az eredeti kép csak nem régiben készült s ártatlan, boldog mosolygással örökíti meg azt a bájos gyermeket, a kinek még sejtelve sincs arról, hogy ez idő szerint az ő személyében egyesül Bulgária politikai életének minden érdeke, s ő hozzá fűződik jövőjének minden reménye.

MUNKÁCS.

Irtá és a kecskeméti ünnepen febr. 2-án felolvasta Bartók Lajos.

Szent berkei Munkácsnak, jártam
A bércz-ölelt, áldott határban;
És leborultam drága hantodon,
Ez a küszög, mosolygó téred,
Hol a magyar honába lépett.
Itt lábnymadt Árpádnak eszékölom
S kürt harsogott a rengetegből,
S tán hóvirág zúg a hegyekből,
Fölriázza álmából a hév nyarat?
Hah! Álmos ez, népfelriasztó,
S Árpád, az ellenségszalasztó,
Kik mint sasok, a völgyre csaptanak!

S a bérczről hogy lepillantottak,
Honkereső hazátlanoknak
Mennydörgésként szívök megdobbana.
S mint pusztító vihar, szakad föl
Az elfojtott sóhaj keblökből:
«Hazánk, hazánk ez, a magyar haza!»

S ősz Álmos int: «Itt tegyetek le,
Mit keresek, a honi földbe,
Ki bujdosók csillagja, hold valék,
Istenünk a nap; lánnya égjen!
Kelj, mint a nap, fejeidm vérem,
S e föld tied lesz, míg napé az ég!...»

És a fehér ruhájú táltos
Már lobogó oltáron áldoz
E tölgy alatt, ez ormos domtetőn...
Fejdelmi Árpád s a vezérek
Mélyen Hadúr tűzébe néznek,
Majd kardja, mint láng, villan rémítőn.

«Munkára most, munkára, népem!
Ez első szóm, többi tett legyen!
Fel kell építni karddal a hazát!
Vagy haljunk, — vagy örökre élünk,
Halál reá, ki ellenségünk,
Szabadság annak, a ki jó barát!»

S repül a sas kevély zászlóján,
Szárnyát feszíti lenni a rónán,
Vívén ősz Álmos ifju nemzetét.
S merőll a délibáb ragyogva
A hon tündérképét mutatja:
Vágtatnak széllel versenyezve szét...

Oh hős nagyok, hová tűnétek?
Mely sirjába egy eszednévnek,
Mely mindent elnyel irgalmatlanul,
S késő utód a tért bejárva:
«E főre dől, — itt lenne sátra!»
Szól és zokogva a hantra borúl.

Hol a honszerzők, fejedelmünk?
El, gyáva köny, ne így feleljünk!
Dicsőségek napja örökre tart.
Itt a haza, mit ők kivívtak,
S mely követője nyomalknak:
Nem látjuk korcsosulva a magyart!

Oh Munkács! bérczeid falára
Kardjokkal áll nevők bevágva,
Dönthetlenebb Kárpátok bérczinél.
S testvéreink, kiké a magyar szabadság,
Munkálva a hazáért, megmondhatják:
Árpád nagy lelke mindnyájunkban él!

A «3 KÁZMÉR» ÉS A NEMZETI SZÍNHÁZ.

A Népszínházban két hét óta egy úgyszólván még serdülő fiatal ember első színpadi kísérletét tapasztalja a közönség. Adták vagy tizszer, zsúfolt ház előtt és azt hiszem, jó idő lesz arra még a milleniális bucsujáraskor, a nyáron is. Nem járok a népszínházba, csak hébe-korba vetődöm oda; de ki kell jelentenem, hogy az esetre, ha minden előadása azon a színvonalon áll, mint a Beöthy László hőbortos «3 Kázmér»-jáé: úgy én meg vagyok rövidítve. A «Pont Biquet»-k és a «Toupinel»-ek estéit nekem a vig Múza templomában kellett volna töltötnem. Az ország első műintézetében soh'se tudtam megemészteni ezt a harmadrangú párisi műfajt, ha még oly kacagató volt is az előadás és azt hiszem, hogy a művészi színvonalnak a képviselőházban hangzatosított, megrokknása ennek a műfajnak a rovására esik.

Huszonöt éves emlékezőm négy korszakot különböztet meg a Nemzeti színház életében. Az elsőt a *tavaszi-virágok korának* nevezem. Az a régi mythikus idő, a mikor még izlést, kedélyt nemesíteni és szalónias modort tanulni vitte zárdából kikerült leányát a Nemzeti színházba, az anya. A második: az *asszonyok korszaka*. A harmincz éves asszonyoké. A leány másodranguvá süllyed a színpadon s előtérbe lép a nő; a férjét háttérbe szorítja az udvarló s a színházba készülő gondos mama pedig otthon hagyja a lányát. De ezt az időszakot még az izléstelenség vadjával illetni nem lehet. Finom, könnyed, összevergő előadásban mutatta be nekünk a Nemzeti színház kitűnő művészi kara azokat a szellemmel megalkotott francia darabokat. Mindenki helyén volt; a sikamlós részeket átsiklott a színész, s a legkisebb is érezte, hogy a művészi összhang megteremtésére fontos az ő két szava is. A harmadik korszakot az *aggregények időszakának* nevezem. Felrúzásukra bevonultak a «Pont Biquet»-k és a «Toupinel»-ek átható illatot árasztó fűszereikkel; s úgy vélem ezeknek a betegek a negyedik korszak: *a jelen*; de nem olyan reménytelen beteg, mint a milyennek orvosai feltüntetik azt.

Csak az izlés rokkant meg egy kissé a «Toupinel»-ek óta és azon a nyomon a színpad légkörében van valami hibbanás. Az a kifejezhetetlen valami hiányzik onnét a minék még a létezését is úgyszólván csak érzi, de nem veszi észre az ember. Észre csakis akkor veszi, mikor a színész egy-egy kényes mozanatával szemben, perc alatt arra ocsudik, hogy a színpad finom légköre révén tulajdonképp nem is volt annak kényes jellege. A színész mozgása, beszéde, mosolya és tekintetének nemes célzattal való érvényesítése simítja el azt a jeleget. Hogy példát említek: ez a célzat teszi Dusét kimagaslóvá; ez az ő művészi egyénisége bájának a titka. Nálunk a «Toupinel»-ek kissé elhalványították ezeket a nemesítő árnyalásokat, a mi egészen természetes is, mert annak a műfajnak egyetlen célja az érzékekre hatás; a mire azonban állami támogatás nélkül is van elég csarnok ebben a mi rohamosan haladó székes fővárosunkban, a melyeknek műsoráról mellesleg megjegyezhető, hogy a Nemzeti színház kérdésben lévő mű-

fajához viszonyítva időnkint unalmas is. Csak hogy a mit azoknak felrokk, a Nemzeti színháznál a jó izlés érdekében inkább eltűröm.

És ne higgye senki, hogy az így értelmű unalmasság miatt üres lesz az a színház. Dehogy lesz. Elmarad a vaskosabb eledelekhez szoktatott közönség és jön helyette más. Hatszáz-ezer emberből bőven jut más-más igényű gyomor. Sőt egy államilag segélyezett országos közintézetnél úgyszólván hiba, hogy kiváltságos ezer emberre szorítkozik. A város fejlődik, a lakosság száma gombamódra nő, a viszonyok megérték arra, hogy fontolóra vegyük a bérleti rendszerrel való részleges szakítást. Engedjünk bérletet a társasköröknek, mert az ő kezökben minden széksor ezer ember váltakozását jelenti; és bérleljük ki a páholyok java részét; de a többire nyissunk kaput a nagy közönségnek, mert az ő kielégítésére már csakugyan nem elég itt-ott egy-egy bérletszünetes előadás.

A Nemzeti színház kiváló művészi kara olyan vonzerő, a melyre közönyös a bérleti rendszer. Csak jó darab kell és művészi becsúgytól áthatott előadás. A publikum önzeleni fog. Hálásabb színházjóról közönséget képzelné is alig lehet. Jut abból a Vig-, jut abból a Népszínháznak is. A «Toupinel»-ért elmegy az előbbibe; a könnyű dal a másikba viszi; a Nemzeti színház meg a szalondarabok, társadalmi drámák és tragédiákkal fog vonzani. De ha már minden áron orvosolni akarunk: mindent inkább, csak a Nemzeti színház másodra telepítésének kérdése komolyan ne kísértsen! Nincs itt nagyobb házra szükség, s a mellett barbár tett lenne a kitelepítés. Szinte gúnyja a sorsnak, hogy a milleniális évben pendül meg a törvényhozásban ez az eszme, a mikor épp a nemzeti emlékek megőrkítésének munkája folyik. Becesebb emléke kevés van ennek az országnak. Az törvényes biztosítékok érdemelne, hogy ne érintsék. Azt a nemzeti eszme megismosodásának lelkesedése teremtette oda és csak érdes kezek vihetik el onnét.

Hisz nem olyan beteg az a színház, hogy császárúgásokra szorulna. Annak csak átmeneti baja van. Az idők divatjának hullámán az izlésére való érzékenysége lazult meg és ugyanazon hullámok forgatagán orvos nélkül is meg erősödik ismét. Aztán meg gyógyítják is azt a házat, tudtán kívül, tőle teljesen független jótékony tényezők. A Népszínház azzal, hogy leveszik a költségeit s visszatérlik eredeti rendeltetéséhez. Legfőbb jötevője meg majd az a pár év múlva megépülő harmadik színház lesz, a melyik vele párhuzamos haladásban a drámai műfajt tűzi ki célzúl s fölkelte a verseny üdvös ösztönét.

Ne orvosolgassuk minden áron azt a színházat, a melyik tulajdonképpen nem is beteg. A Nemzeti színházra, szerintem, közönyös az is, hogy van-e intendánsa, és a színvonal emelése szempontjából az se döntő, hogy egyik miniszteriumból a másikba teszik át, mert annak a színvonalát nem az a rég kívánatos intézkedés fogja emelni, hogy a rendőri tekintet nyugtától megszabadítjuk, s hivatali szempontból is a közművelődési intézmények sorába emeljük, hanem kiváló művészi karának köteleességérő becsúgya és a megfelelő közvetlen művezetés.

Emelni fogja a színvonalát, ha az egyéni becsúgy mellett minden egyest az az érzés is áthatja, hogy ő a lélekemelés révén épp oly fontos közművelődési tényező, mint a tanító. És emelni fogja a vezető kéz azon irányzata, hogy világvárosias esti szórakozásaink közepette jusszon egy olyan menhely is, a hova kevesebb előleges esakádi tanácskozással vihesse el leányát a

szülő. Távolság van tőlem, hogy zárdai színvonalat értek alatta. Megbántanám vele fővárosi tavaszvirágaink fölvilágosodott ismeretkörét. Mindössze is csak arra célozok, hogy ne irigyeljük meg a «Pont Biquet»-k, és «Toupinel»-eket a Népszínházról, a kiknek magyar rokonait Beöthy László az ő «3 Kázmér»-jával olyan egészséges humorral mutatja be ott.

Olyan jól eső ötletes beszéd folyik annak a serdülő fiatal embernek tolmácsaképp azon a színpadon, hogy az ember egész gyönyörűséggel hallgatja azt. Senki se kutatja ott az összefüggő fonalat, kiindulási pontot és az alapot, mert a mit ott elmondanak és a hogy elmondják, felejteti az okoskodást. Derűtlenséget akar bohózatával kelteni és azt eléri. Megyeri a színeszt és tapasztolja a közönség. Annyi kedvet játszan, mint a hogy a «Három Kázmér» minden egyes tagja teszi: egész ritkaság. A tőle telhető legjobbat adja mindenki. Hegyi Aranka egy amerikai miss szerepében bájosan mozog a színpadon; Komáromi Mariska ajkáról meg olyan csengő hangok kerülnek elő, a melyeket a francia operette-társaságok kifejezőteljesen illeg és csicsérgő, de többnyire hangtalan primadonnái megirigyelelnék. Tollagi minden mozzanatával derűtlenséget keltő zenebohócot ad: a katonaelet hű személyesítőkre talál a kaszányában; az apa- és a fia-Kázmér pedig jóízű humorral adják Németh és Szirmai.

A fiatal szerzőt nem kritizálom, mert úgy látszik nekem, hogy ebben az ő első föllépésében több a buzdításra való elem, semmint a kivétel. Érdemet abban látom, hogy korának és eszmekörének megfelelő anyagot vett a kezébe s hogy színdarabot írva, első kísérletével nem csak a képzeletvilágában kalandozik, hanem életet tárgyal, és pedig azt az életet, a melyben koránál fogva maga is mozog. Ott van a fiatal leány első szerelme és ott a katonavilág. Az előbbi bájjal játszódik le előttünk, a katonaeletet meg egy mellettem ülő katoná mosolygott. Aztán meg az a telejón-házasság se olyan képtelen valami. Az nagyon jó paródiája az «Apró hirdetések» nyomán, melegebben szőtt örök frigyeknek; a melyenket magam is ismerem. És különös érdeme annak a fiatal írónak, hogy a mai kor mindent nevének nyelvénél kiértése daczára, kényesebb ötletein is ott van az izlésnek mérséklő eleme. Darabjának második felvonása életteljességgel tekintetében egészen megelé. Félreértései élenként szőtt láncza nyomán egyik kacagató mozzanatot a másikat éri s a Kázmérok feleségeinek művészi tehetségeik csillogtatására hálás alkalom. A zenét Szabados Béla irta a darabhoz a mi ugyan emlékeztet egyre-másra: de kellemes zene. A publikum pompásan mulat, én meg azt kívánom a fiatal írónak, hogy: Excelsior!

Sz—y D—s.

«TURÓCZ KIRÁLYA.»

(Vége.)

Az István gróf által örökölt kastélyrészt, még mielőtt új ura átvette volna, leégett, nagy része éveken át romokban hevert. István úr nem sok teketóriával fogott hozzá házának lakhatóvá tételéhez. A bedőlt falakat újból fölemeltette, a rongált részeket pedig tót kőművesekkel és szelérjeivel úgy a hogy megtoldatta, a beomlott mennyezeteket egyszerűen az erdeiből szállított nagy fagerendákkal helyettesítette, a szobákat bemészeltette s befestette, aztán diadalmasan vonult be a később oly nagy hírnévre vergődött «lovagvára»-ba. Az általa lakott emeleti rész két nagy tereméből és nyolcz szobából állott; alatta sorakoztak a konyhahelyiségek, a cselédlakások stb.; a tágas udvar tulsó részén voltak az istállók és a kocsiszín.

A négyszögletes épületnek a kapuval szemközt levő oldalán fekszik a várkapló, beszegezett, elzárt bejárattal, mivel már emberemlékezet óta nem miséznek benne. Kisérteties rege fűződik hozzá, mely egy elátkozott káplánról és egy fejtelten barátról mesél, kit a *frater adoptivus Joannis Hunyadi* vérfertőzés miatt lefejeztetett s ki azóta minden nagypéntek éjszakáján hóna alá rejtett levágott fejével, kulcsokat zörgetve, a káplánban s a mellette elfutó folyosón, melyen István grófnak egy teljesen vértezett, fából való lovag által őrzött

hálószobája is volt, sóhajtozva végzi kényeszerű sétáját, balkezeében arany- és ezüstpénzzel felt kis ládát cipelve.

A káplona előtti folyosó felett emelkedik a kastély négyszögletű tornya, négy egymás-fölötti szobával és a harangházzal, melynek falai tele vannak firkálva a XVI. és XVII. században valamely várúr szolgálatában állott német *landsknecht*-ek neveivel, évszámokkal és német versekkel, melyeket a toronyőri szolgálatot teljesítő szoldosok nyilván unalomból karcoltak a falba. A torony alatt egy sötét sikátor vezet a káplona udvari bejáratához. A családi legenda szerint századokkal ez előtt két Pongrácz ádáz testvérharcot vívott e helyen egymással, melyben az egyik megöletett.

A toronyban a «sereghajló» tanyázott. «Turócz király» nagyon babonás ember volt, erősen hitt a kísértetekben, az emberek kísértő jó és rossz szellemekben, nagyon fogékony léven minden misztikus dolog iránt. A torony lakója egy alkalommal csupán abból a szándékból, hogy a mogorva várúrart estebéd után élénkebb hangulatba ejtse, elbeszélte neki, hogy a múlt éjjel csakugyan találkoztak a folyosón a fejtelten csuhás baráttal. — Mikor a közelébe kulcszörgetés és sóhajtozás nesztét hallottam, — mondá, — a méltóságod hálószobáját strázsáló lovag mögé húzódtam, hogy a hóna alatt tartott fejnek élenként jobbra-balra firkészó szemei meg ne lássanak. A mint a barát a beszégetett káplonajtóhoz ért, egy fülkébe tolt kincses ládáját, lerakván melléje fejét is, és nyitogatni kezdte az ajtót. Magam előtt látván a sok aranyat, ezüstöt, eszembe jutott, hogy jó volna ezt a sok pénzt az ügyis nemsokára mozgósítandó grófi hadak pénztárának javára a «turóci király» nevében lefoglanni.

István gróf arca elhalványult, szemei táglaltak s mereven nézett az elbeszélőre.

— Leküzdve izgatottságomat, — folytatta a *sereghajló*, — nesz nélkül, de elszántan oda léptem, lassan felkaptam a ládát s eltávoztam a zsákmánnyal a lépcsőház felé, hogy a toronyba felvigyem. Oly nehéz volt, hogy alig bírtam czipelni. A mint a lépcsőházba befordulék, óvatosságból visszaneéztem, s ekkor azt látom, hogy a páncélos lovag felém mutat a lánczájával. E pillanatban elaludt a lépcsőházban égő lámpa s és zereveszem, hogy a láda is eltűnt, a káplonajtó pedig óriási dörejével becsapódott.

— Én is hallottam a durranást; úgy éjféltájban lehetett! — mondá István úr, felugorván a két ölnyi hosszúságú, egy ölnyi szélességű alacsony pampról, mely — egyik különössége levén a nedeczi kastélynak — a biliardteremnek majdnem felét elfoglalta.

— Ma reggel — fejezé be a *sereghajló* — megnéztem a káplonajtót; be van zárva és beszegezve úgy mint rendesen; csak ezt a rozsdás kis szeget találtam az ajtó mellett a folyosón; nyilván akkor esett ki, mikor a barát maga után becsapta az ajtót.

«Turócz király» egy szót sem szolt, de még az nap áttette hálószobáját a kastélynak egy távolabb eső részébe s a káplona melletti folyosón azóta nem igen volt látható. A kastély udvarára a faluból egy hosszú, sötét, döcögős köburalatú kapusikátor vezet, melynek oldalán a kapus szobája nyílik. A kapualjban, épen a vaspántokkal erősített évszázados ódon fakapu mellett, és hangú valóságos csöngettyű-óriás csüng, melynek néhány éles kondításával a kastély ura szokta volt jelezni hazatérését.

A falu végén fekvő kastélynak Zsolna felé néző oldalán nagy gyümölcsösök terül el, melynek egyik oldalán sűrű bozót és eltörpült fák között egy mezei szoros út húzódik a kertek körülvéve alacsony kökerítés mentén egészen a kapuig. A zsolnai honvéd-helyőrség hadgyakorlatai alkalmával, melyek sokszor Nedecz környékén történtek, rendesen a négy darab, fatuskóval élesre töltött tarackból álló *vártűzérő* foglalt pozíciót e kertkerítés mögött, kellő pillanatban néhány lövéssel jelezvén, hogy a nedeczi várúr is beleavatkozik az ütközetbe, ki egy ilyen alkalommal majdnem életével lakott hadviselési hajlamait.

1875 augusztus havában a zsolnai helyőrség egy napon szintén Nedecz felé operált. Mikor már a gyalogsági tűzharc egészen közel dühöngött s épen egy zászlóalj egetverő *«rajta!»*

kiáltással ostromra nyomult a kert felé, István gróf egyszerre mind a négy tarackból *«öldöklő»* tüzelést kezdett az előre rohanó honvédekre, ő maga pedig egy 10 főtől álló (többet nem tudott Leberstein herceg hamarjában összeszedni) *«vágóatott kozácskapal»* élén hirtelen kifejődven a szoros útból, kemény rohammal oldalban támadt az «ellenségre», mely alkalommal *Linda* nevű sárgája egy nagy köbön megbottott s egy reá következett hirtelen *sallomortale* közben levetvén gazdáját, legott kimult, míg István gróf egyik lábát bokáiban eltörte. Orvos helyett egy öreg falusi kuruzslóra bízta magát, azóta a megsérült lábán mindig bebizogva járt. Ez volt egyúttal utolsó hadviselése is.

Az 1886 augusztus 25-ikén bekövetkezett halála előtti tíz évben teljes visszavonultságban élt és régi barátján *«esquire John Cary of Temington et Torr Abbey»* nyugalmazott vértess-hadnagyos és néhány rokonon kívül ügy-szólván senkit nem fogadott többé vendégül s egészen mogorva lett. Mostani főúri kedvtelések és becsúgyak soha sem voltak benne. Főrendi előjogaival soha sem élt, a főrendiházba való meghívólevelet rendesen visszaküldte, legutóbbi jára azért, mert *«kamardás»*-nak volt czímezve, noha azt a méltóságot nem viselte. A reformált főrendiháznak különben nem is volt tagja.

A *krasznjáni* kastélyában övezegysége éveit csöndes visszavonultságban töltött, egész idejét férje emlékének és a jótékonyaságnak szentelő, angyalisví *Szidónia* grófnő, ki házában ingyen gyógyszerterázt tartott a vidékbeli szegény parasztság számára, eleinte azon volt, hogy *Stefi* fia mennél hamarabb megnősüljön, idejekorán elejét akarván venni annak, hogy a makacs természetű ifjú különöz hajlamai tovább fejlődjenek. A szelid lelkű úrnő azonban csakhamar észrevette, hogy hiába akarna fiával más életmódot megkedveltetni, s hogy a legezelszerűbb, ha *Stefi* ügyeibe egyáltalában nem avatkoznak, a dolgoknak szabad folyást enged.

«Turócz király» sajtásának eszjárása, a nőkről táplált, nem épen hízogó véleménye mellett is nagy tisztelője volt a női nemnek, de csak mint gavallér. Szerelmes a szó igazi nemes értelmében soha sem volt, a mit minden alkalommal büszke önértettel ki is jelentett. Rendesen, a nyári hónapokban is, délig aludt. Mindig magánál tartott réztrombitásakájának hosszúra nyújtott süvítése jelezte a konyha népének, melynek élén *Hanka*, a házi kegyencznő állott, hogy a várúr reggelizni akar.

Nagyon egyszerűen élt. Kedvence étele a spárga és kelvirág volt, mely csemegének minden étkezésnél és minden évszakban ott kellett lennie az asztalán. Jövedelmét teljesen elköltötte, adósságot azonban soha sem csinált, csak addig nyújtózódván, a meddig a takarója ért. Pénzkölcsönt senkinek sem adott s nem egy szegényebb sorú rokon, a ki azt hitte, hogy majd megadóztatja a nedeczi «bolondot», megnyúlt arccal vonult ki István úr kastélyából, reményében csalódva, de egy tapasztalattal is gazdagabban, hogy t. i. az a nedeczi «bolond» még sem oly nagy bolond. Ilyenkor jóízűen kacagott István úr.

— Lássá barátom, — mondá egy ily alkalommal egyik bizalmasához, — az a derék ember is azt hitte, hogy bolond lesznek neki pénzt adni; pedig ő a bolond, hogy ilyesmit fölített rólam». Ezzel szájához szorította a trombitáját, karon fogta vendégét és vidám *«brad, brad»* fanfárak mellett folytatva óráig tartó sétáját a hosszú folyosón.

Szobái és termei egyszerű eleganciával, pompa nélkül voltak berendezve. Képeket, könyvtárat egyáltalában nem szeretett s az egész kastélyban, néhány jelentéktelen régi rézmetszeteken kívül csak egyetlen arczkép volt látható: *Rudolf* gróf, édes atya szép olajfestményű arczképe, mely az úgynevezett biliardterem egyik falát díszítette.

A család ősi levéltárának egy kicsi része, ócska iratok, mult századokbeli imakönyvek, egy 1670-iki bécsi naptár, Werbőczy «Tripartituma», rég letűnt nemzedékredek (férjak és hölgyek) levelezései, stb. egy pókhálókál és évszázados porrétegekkel ellepett garmaóban ott hevert a torony 3-ik emeleti szobájában, néha gyűjtőanyagot is szolgáltatva a kályhafűtőnek, ha vendége akadt valamelyik toronyszobának.

Télen, még a legesikorgóbb hidegben is, ha

véletlenül előkelő vagy «közönséges» vendégek érkeztek, a várúr az egész télen át fűtetlen nagy ebédlőben terítettett ebédre vagy vacsorára, csöppet sem törődve didergő hölgy vagy férfi vendégeinek könyörgő tiltakozásával, kik között gyakran olyan is akadt, a ki e hőbort miatti felháborodásában az asztaltól felkelt s a háziúr gúnykaczaja közt eltávozott, sokan pedig alapos meghűléssel fizették meg Stefi gróf veszedelmes tréfáit.

Král főbéresevel folytatott hosszú tanácskozás után, nem hallgatva a praktikus földműves kétségbeesett ellenvetéseire, abban állapodott meg István úr egy alkalommal, hogy földjeinek javarészt rizsszel és kávéval veti be, meg akarván honosítani Trencsénmegyében is e délszaki növényeket. Tervét, rokonai tiltakozásának dacára, természetesen meg is valósította. Épen oly természetes az is, hogy kísérletével ku-

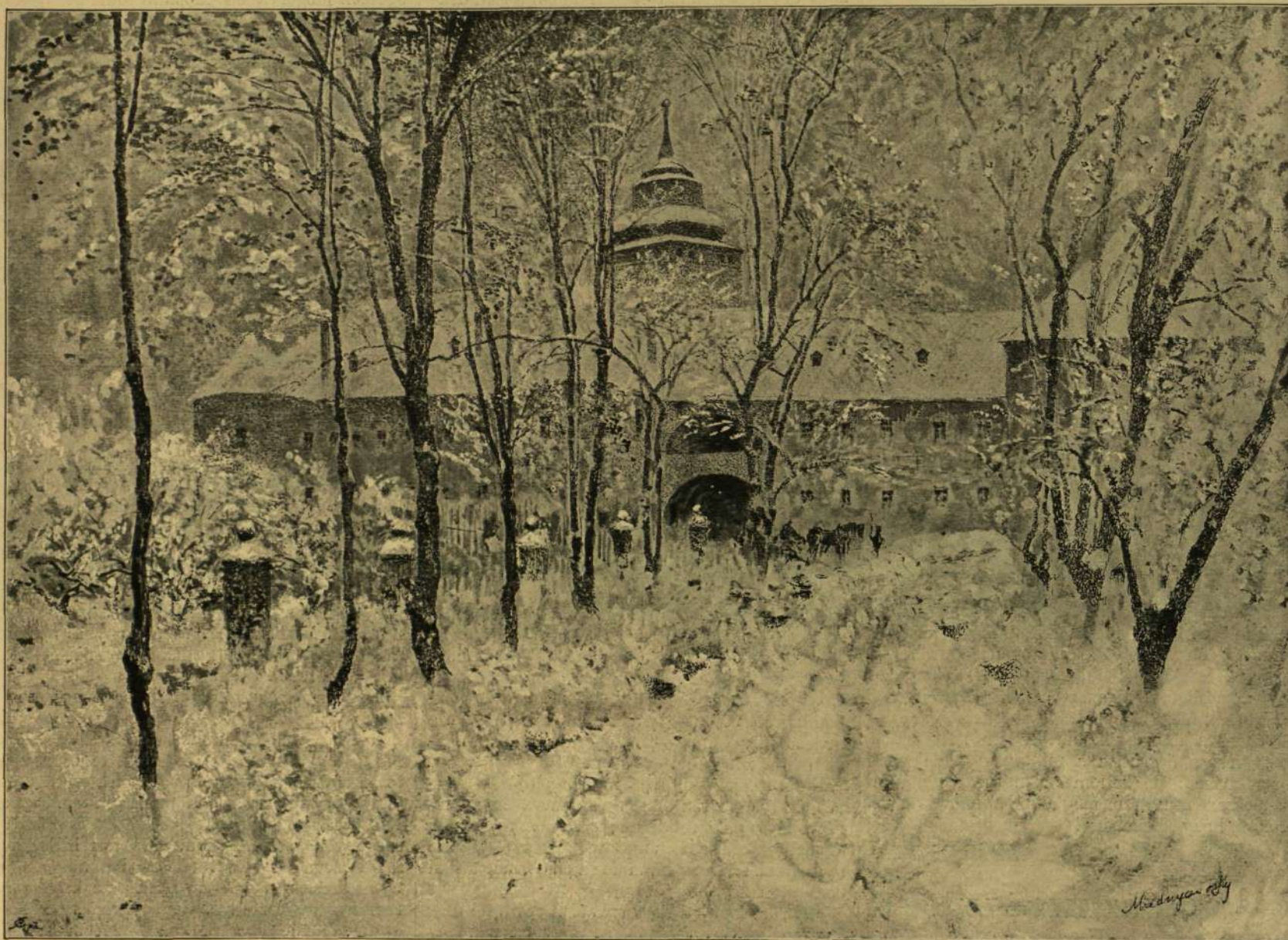
Még a vadászatot sem kedvelte. Azt mondta, hogy *sajnáldja* a vadat megölni. E helyett egy más fajta, különöz sportot űzött. Nagyobb lakomák előtt meghagyta, hogy a pecsenyének szánt pulykákat az udvarba hajtsák, hol a várúr élesre fent lovassági karddal megjelent és réztrombitáján süítve, a szárnyasokat egymás után lefejezte, a mi neki nagy mulatság volt.

Néha egész éjszakákat álmatlanul töltött valamely időleges bizalmasa társaságában, asztal mellett ülve, szivarozva, beszélgetve, vagy órákig némán elmerengve, bor vagy más ital nélkül. Ilyenkor gyakran hirtelen fölugrott, megnézte az órát s kérdezé: «Elérjük-e még a bécsi gyorsvonatot Varinban?» Aztán gyorsan befogatott s árkon-bokron át, keresztül-kasul szántóföldön, mezőn, neki az állomásnak, s rendszeren jókor érkezett. Ha pedig elkésett, nagy haragra lobbant s attól tartván, hogy otthon (ha csak titok-

az ottani fegyházban elzárt rabokat szabadon ereszteti, a rendelkezésére bocsátandó trencsényi katonai fegyverraktárból teljesen fölfegyverzi, s a nedeczi várórség hadi articulumaival feleltetve az egész rablóhadat, seregével a Pozsony-Bécs felé nyomuló ellenséget oldalban megtámadja és megsemmisíti.»

Fájdalom! a hadi tervet nem fogadták el s István gróf nagyon elkeseredve tért vissza. Nedeczre.

István gróf nem volt sem kártyás, sem nagy ivó. Lakomáknál egymás után gyorsan felhajtott egy pár pohár bort, hogy kellő hangulatba jusson; azontúl nem igen ivott többet. Mindamellett, hogy nem szerette a hazardjátékot, néha mégis megesett, hogy jó barátai, ha egy kis pénzmagra volt szükségük, eret vágtak a nedeczi várúrnak rendszeren jól megtömött erszényn, tudván, hogy kölcsönkéréssel csak ku-

A NEDECFI VÁRKASTÉLY. — BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ RAJZA.

darczot vallott, mert ott, a hol még a rozs is alig tud megérni, az efféle meleg földővi mag ki sem kél a földből.

Néha hónapok multak el a nélkül, hogy vendége lett volna Istvánnak, édes anyján kívül, ki minden héten áthajtatott egyszer a Varinon túl fekvő Krasznánból, hogy egy-két órát fia társaságában töltsön s fejesőlválva hallgassa kalandos terveinek és viselt dolgainak tetszelgő elbeszélését. Édes anyja iránt a gróf nagyon alázatosan és finom udvariassággal viselkedett. A mint jelezték, hogy az öreg grófné ó-divatú üveghintaja, melyet rendszeren két lassú és biztos járású, az 1849-iki orosz betörés idejében egy muszka tábornok által Rudolf grófnak eladott vén hámos ló húzott, közeleg a kastély felé, a várúr lesietett a kapuhoz s háromszor meghúzával a csengettyűt, ünnepélyesen fogadta vendégét s az öreg Léberstein herczeg előlépkedése mellett felkísérte a szalonba.

Sportkedvelő egyáltalában nem volt, noha mindig 4—6 hámos lovat és 1—2 paripát tartott s dacára annak, hogy vakmerő lovas volt és kitűnően hajtotta pompás négyes fogatait.

ban is) kinevetik, a helyett, hogy haza hajtatott volna, valamelyik rokonához ment, sokszor a szomszéd vármegyébe, honnan aztán 2—3 nap múlva szép csöndesen haza vetődött.

Nagy hadi terven törte a fejét az 1866-iki porosz hadjárat alatt, mikor a győztes burkusok a königrátrai csata után Morvaországon keresztül, közel Trencsénmegye határához, Bécs felé nyomultak. Később is gyakran mondogatta, hogy ha akkor a kormány az ő terveit elfogadja, a poroszok kénytelenek lettek volna, eddigi győzelmeik dacára, visszafelé hátrálni. Ő ugyanis egy reggel hirtelen befogatott s nyakra-főre Trencsénbe sietett, hol a téparancsnoknak a következő ajánlatot tette, felkérve a meg-hökkenő törzstisztet, hogy ajánlatát terjeszse azonnal sürgönyileg az akkortájt Olmütz körül mozgó főhadvezérnyelet elé:

«Ő (a nedeczi várúr) 100 lovas és 100 gyalog «kocák»-kal, meg egy üteg mozsár-ágyúval (értendő 6 darab taraczk, mint a minőkkel ünnepélyeknél a vidéken ma is szokás díszlővésekkel tisztelegni) azonnal kész *llavára* indulni, a hol is, ha teljhatalommal felruházzák,

darczot vallanak, sőt e miatt kegyvesztettek is lehetnek a főúr magas színe előtt.

1874-ben, egy nyári nap délelőtti óráiban sürgöny érkezett Budapestről, mely a várúrral tudatta, hogy «a délutáni vonattal négy vendég érkezik a varini állomásra, azzal a szándékkal, hogy egy-két kedélyes estét töltsenek együtt a gróffal, küldjön tehát kocsi az állomásra». A sürgönyben ki volt emelve, hogy az érkezők egyike vicomte d'Equevilliers «hirneves francia royalista főúr». A várúr halálos ellensége volt a táviratoknak. Mikor *Hanka* a sürgönyt ezüst tálcán bevitte és ismervén a sürgönyök átadásával járó veszélyt, gyorsan el is illant, István gróf dühösen felkapta a táviratot, szokása szerint összegyűrte s a földhöz vágta. — Már megint ostobáskodik valaki velem! Mit akar? Tudom is én! Nyársra huzatnám azt a léhűtőt, a ki a telegráfot kitalálta! Ezekben a haszon-talanságokban rendszeren rossz szellemek vannak lekötve; ha kiszabadítjuk, itt a malheur! De utóvégre is, mi lehet benne? Ugyan bontsa föl! — Ezzel felkapta a papírt s oda dobta a sarokban pipázó «sereghajtó»-nak. Ez egy eset-

A KÖZÜLATÁSÜGYI CSARNOK.

A KERESKEDELEM-, PÉNZ- ÉS HITELÜGY PALOTÁJA.

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS ÉPÜLETEI.

ben legalább igaza volt a grófnak; ez a távirat néhány óra múlva 12,000 forintjába került.

A vendégek megérkeztek, vigadóztak, hahótáztak a háziúr groteszk öletén, vacsora után pedig az asztalbontó *Hanka* és *Karolin* nagy amulatára valami ákombákomokkal és számokkal kicifrázott zöld posztóval takarták be az asztalt: kezdődött a játék. A *roulette* nagymestere által az asztalra öntött arany és ezüst halmazok nagyon megtetszettek a várúrnak s eleinte minden jól ment. István úr folyton nyert. De csakhamar fordult a kocka s azontúl egyre vesztett. A játék szakadatlanul folyt másnap estig. Csak az ebéd és a vacsora ideje alatt szüneteltek. A gróf haragja nőttön nőtt. Újból meg újból föl kellett kelnie, hogy rejtekeiből újabb meg újabb ezresket vegyen elő. Mind elűszott. Egyszerre csak fölkel és szó nélkül kiment. Éles süvítés hallatszott a folyosón; mire *Léberstein* megjelent s egy fél óra múlva négy szál teljesen hadilág felszerelt félelmetes arcú *«közök»* vonult be a terembe a kivont szabályval ellátott haladó öreg *Léberstein* vezetésével. A várúr minden vendég széke mögé egy-egy embert állított azzal a fenhagyon adott utasítással, hogy jól vigyázzon az előtte ülőnek minden mozdulatára s ha fel akar na kelni, nyomja vissza székére, ha pedig valami *«gyanis mozdulatot»* vesz észre, azonnal szúrja le. A vendégek összenéztek, valami tiltakozásfélét is emlegettek, de végre is — belenyugodtak. A várúr kivörösödött arcuzal, lesütött szemekkel és démoni mosollyal ült a székén; a játék tovább folyt. A szerencse nem tért vissza István úrhoz, ki végre is abban hagyta a játékot, hálósobájába vonult és bezárkózott.

A vendégek vártak, vártak, de a háziúr nem ment vissza többé hozzájuk, s a házbeliek sem törődtek velük. Éjszaka volt és koromsötét; kinn szakadt az eső, visított a szél és suhogtatta, zúgatta a kastélyt környező évszázados jegenyék hatalmas lombjait. Senki sem mutatkozott. Végre is kezdtek belátni, hogy itt nincs többé keresni valójuk. Egyikük búsan kiballagott, le az istállóba, felköltötte a kocsi, hogy fogjon be egy zárt hintóba, vigye ki őket a vasúti állomásra. A kocsi a másik oldalra fordult helyén, csak annyit morogva, hogy *«nye slebodo»* (nem szabad). Rövid tanácskozás után aztán abban állapodtak meg, hogy jobb, ha tétova nélkül, de rögtönöst odább állnak, mert minden jel arra mutat, hogy a levegő itt nem egészen tiszta s hogy valami készül ellenők. A vicomte-on kívül a többi három régi ismerőse volt a várúrnak, kik nem igen bíztak a hirtelen beállott szélescsendben. A *grand maître* összehajtott zöld posztóját, mindnyájan csomagoltak és bördíneket a hátukra véve, neki pocolyának, esőnek és viharának a varini állomás felé. A mint a sötétben tova botorkáltak, egyszerre hatalmas durranás reszketett meg a levegőt, többszörös visszhangot keltve a közeli hegyekben. Tarazklövés volt ez, — a nedeczi várúr búcsúja drága vendégeitől! István úr ugyanis nem fektet le, hanem nesz nélkül elhagyván hálósobáját, kerülő úton a szomszéd szobába osont s az ajtón keresztül végig hallgatta vendégeinek érdekes beszélgetését, kik közül ma már csak egy van az élők között, a többi háromból egy megelőzte, kettő pedig követte a nedeczi várat abba a honba, a melyből nines visszatérés.

Egy őszi napon hirtelen eszébe jutott a várúrnak, hogy látogatást kell tenni a néninél, *Nyáry* grófnénál Prékopán. Ebéd után volt s alig negyed óra múlva ott van már a Rutka felé menő vonat a varini állomáson. Tehát gyorsan, gyorsan! A *sereghajtó* is vele ment. Alig hogy a faluból kiértek, ott robotott el a gyorsvonat a szemek előtt Varin felé. Elkéstünk! Visszatérni? Egy gróf Pongrácz István, a *frater adoptivus Joannis Hunyadi* dedumokája, Turóc királya, nem szokott *«Kert-ajkót»* csinálni egy füstölő gőzmozdony előtt. Tehát előre! De hát hova? *Kocsin* Prékopára! Előttük folyt a Vág; a tulsó parton fut a folyó mentén a Zsolnártól Turóc megyébe vivő országút, mely Prékopára is vezet. Hogy a Vágon átkelhessenek, a zsolnai hidig kell hajtanunk, mi legalább is egy órai idővesztéssel jár. Tehát neki a Vágnak! Ez a legegyszerűbb, hogy a tulsó oldali országútra jussanak. Különben este lesz, mire Prékopára érkeznek. A kocsi letért az útról és a Vág felé haladt. A sebes folyású Vág

azon a helyen, melyre István úr a kocsiat dirigálta, széles és nem oly mély, mint ott, a hol szűkebb mederben folyik, mindamellett sekélyebb helyei is tele vannak gödrökkel; átgázolni rajta józan eszű ember meg nem kísérl. A gróf kísérlje azt hitte, hogy István úr csak tréfál, de csakhamar látta, hogy komolyan veszi a dolgot, egy halászdót a kocsihoz int s meghagyja neki, hogy hozzon hamarjában rudat, melylyel a kocsi előtt haladva, jelezni fogja az utat, melyen a tulsó partra érhet. A kísérl tiltakozni kezdett a vakmerő szándék ellen. — «Nem szégyenli magát, katonatiszt letéle, ily gyávanak lenni?» — kiáltott a gróf türelmetlenül.

A *sereghajtó* nem ellenkezett többé, de a kocsi hátrahajolt a bakról és ezilinderét levéve, alázatos, de határozott hangon kijelenté, hogy ő mint családapa nem vállalkozhatik ily hőbortosságra, csak akkor marad a bakon, ha a méltóságos úr 5 forinttal emeli a havi fizetését! — «El-fogadom!» — mondá a gróf, — szemtelenségért pedig külön kijár nekéd 25 bot, ha majd hazaérünk.» — A következő perczben már a vízben haladt a kocsi. A halász a lovak előtt gázolt, póznájával tapogatva a folyó fenekét. Néhány lépés után a két lónak már a háta is alig látszott ki a habokból, a nyitott kocsi tele vízzel; az egyik szőnyeget és a gróf felöltőjét elragadta az ár. A folyó közepére érve, a lovak úszni kezdtek, a kocsiiban ülőknek a vállait is körülnyaldosták a hullámok; mindketten belekapaszkodtak a kocsiába, egy paktkáska elúszott; a helyzet válságos volt. István úr szótlanul nézett maga elé, koronként ravaszul pislantva pápaszeme alúl a stoikusán mellette ülő *sereghajtóra*. Végre nagy kinnal mégis csak partra jutottak. Csúronvizesen, galoppban vágatott a kocsi a vasútvonal mentén elhúzó országúton Prékopa felé. — Nos kinek volt igaza? — kérdé önére-tesen a várúr.

A Rutka előtti hosszú alagúthoz érve új ötlete támadt. Kiszállott a kocsiból s azt előre küldötte az alagút mellett elkanyarodó kocsitún az alagút másik végére, azzal az utasítással, hogy ott várja meg, mert gyalog *akar átmenni az alagúton*. A *sereghajtó* figyelemztetésére, hogy mi lesz, ha az alagút közepén szemközti éri őket a vonat, István úr vállalt vont; egy percz múlva a két férfi már a sötét alagútban ballagott előre, melynek közepére érve, a várúr kényelmesen leguggolt a sinek közé és bámulta a nedves falak bolthajtásáról lehalló vizesöppet. Egyszerre falrengő zörög és robogás hallatszott az alagút tulsó bejárata felől s a következő pillanatban megjelent két piros fényű szem, bevilágítva az alagút sötétjébe. A *sereghajtó* felrántotta a két piros lámpa felé meredten néző gróft s magával vonszolta a falhoz, melynek mentén tova futva, tapogatózzott, míg azon fülkéig egyikeg nem talált, melyek bizonyos kö-zökben a falba vannak vájva, hogy a munkásoknak menedékhelyül szolgáljanak, ha munkálkodásuk alatt vonat halad el mellettük. A mint az első fülkéhez ért, beletaszította a folyton méltatlankodó várurát s melléje állott. A mozdonyvezető észrevette a két futkosó alakot s midőn a következő másodperczben a meg-szállott fülke mellett iszonyatos robajjal és fűt-tással elrobotgott, kinyitotta a kazán egyik csővét és a kiömlő forró gőzzel és vízzel végig fecskendezte a fülkébe szorultakat, mire a gróf kétszer utána lőtt a vonatnak. A mint ismét a világosságra kiléptek, látásukra a kö-zelben váró kocsi majdnem lebukott a bakjáról. Mindkettő koromfekete volt a vizes ruhá-jukra tapadt füsttől és gőztől. A várúr első szava, melyet e kaland után kísérlőjéhez inté-zett, ez volt: — Talán csak nem hiszi, hogy az életet megmentette? — Mily furcsa lélektani rejtel! Ettől a naptól kezdve a várúr egyre hidegebb, tartózkodóbb lett kísérlője iránt; addigi vonalza lassanként nehezezebbé vált, mintha csak az a gondolat bántotta volna, hogy valakinek lekötözeztette let!

Mikor Prékopára megérkeztek, a két kormos alak láttára összesereglett az egész falu népe és nagy vihogással, lármával és kacagással kísérlte őket a Nyáry grófné kastélyáig, hol épen nagy társaság volt együtt, mely előbb megütkö-zéssel, majd hangos hahotával fogadta és üdvö-zölte Stefi grótot és hadának *«sereghajtóját»*.

★
Ez és ilyen volt Pongrácz István gróf, *«Turóc királya»* és *«nedeczi sah, in sah»* férfiorá-

nak teljében, mikor vele megismerkedni szeren-esém volt.

1886-ban halt meg nedeczi várában. Halála után *Tomassow* nevű bérlője hamis irat-ok alapján követeléssel lépett föl a nedeczi örökség ellen, azt állítván, hogy a boldogult őt tette volna általános örökösevé, mert *«nagyon kedvelle»*, a mi pedig nem volt igaz, mert a gróf ki nem állhatta; többször bizalmasan kijelen-tette, hogy ezt az embert minden rosra képes-nek tartja, sőt néhányszor bottal ki is kergette a kastélyból. *Tomassow* uram turpissága kisült s több évi börtönnel lakolt érte, hogy *«Turóc királya»*-nak örököse akart lenni. A vizsgálat szétoszlatta azt az általam soha sem hitt hiresz-telést is, hogy István gróf öngyilkos lett volna. Béke lengjen sirja felett!

Marciányi György.

A KIÁLLÍTÁS ÉPÜLETEI.

Maholnap megnyilando országos kiállításunk ügyeiről s épületeiről eddig adott ismertetésein-kezt tovább kívánván folytatni, az úttal is be-mutatunk három érdekes épületet.

Egyik legszebb épülete a kiállításnak a *keres-kedelem-, pénz- és hitelügy csarnoka*, a törté-nelmi főcsoport tőszomszédságában, mert fél-lábbal ez a kiállítás is retrospektív jellegű. Itt lesz a kereskedelem multja szemléltető módon (vásári képek diorámája, régi reklámeszközök, stb.) bemutatva és fejlődésének menetei is itt fog-nak érdekes bizonyítékokban föltűnni. A pénz-és hitelügyi csoportot hatalmas biztosító- és pénz-intézeteink töltik meg s együtt fogjuk itt látni a magyarországi összes régi pénznekem galvan-plastikai másolatait. E csarnok területe 1200 négyzetméter, építési költségei pedig 72,000 frtot tesznek.

Szintén igen tetszetős épület az *oktatásügyi csarnok*, a gögög stílus komoly palota, mely különösen a legutolsó századnegyed alatt törté-nt haladásunk adatait és bizonyítékait fogja tanulságos csoportosításokban fölmutatni. Ennek mintegy kiegészítésül tekintendő a hozzá közel levő *torncsarnok*, úgy szintén a kiállítás falu *mintá népiszkolája*.

József főherczeg külön és díszes pavillont emeltetett, melynek az a rendeltetése, hogy a főherczegi uradalmak termelésének eredmé-nyét mutassák be. Az épület valóban méltó mind az építetőhöz, mind az ezredévi nagy ünnephez.

Gelléri Mór.

BUDAPEST RÉGIBB ÉS ÚJABB CZÍMEREI.

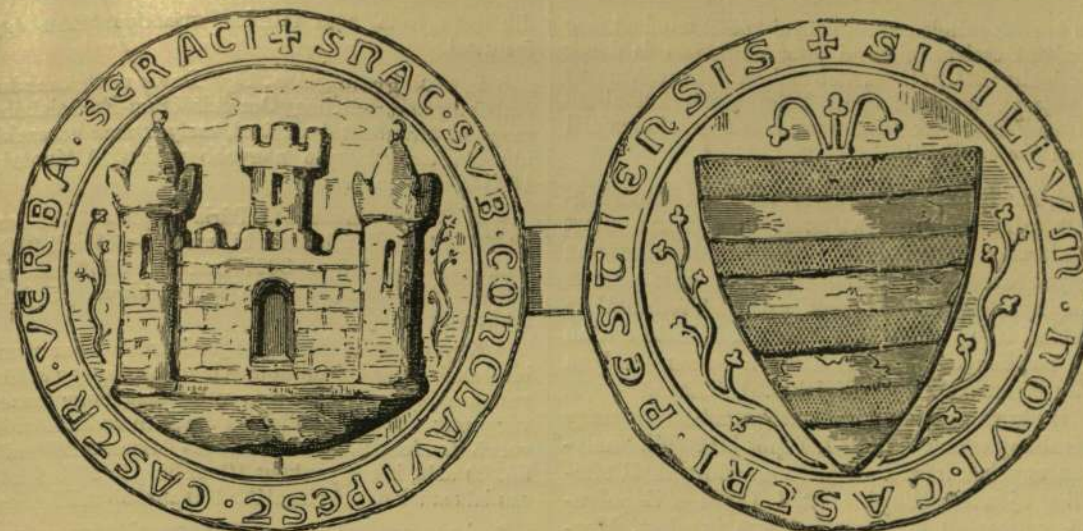
(Kivonat dr. Toldy László ily című értekezéséből.)

Rége óta a megyei, mint városi ható-ságok által kiadott iratokat a megye és város főembereinek rányomtatott pecsétjével volt szokás megerősíteni és hitelesíteni.

Ez a szokás mutatja a pecsétek fontosságát, mit különben már Verbőczy is bizonyít, midőn *Hármaskönyve* II. részének 13-ik czímében a pecséteket hitelesekre és nem hitelesekre osztja, s a hitelesek közé számítja a városokéit is.

Sokáig tartott, míg főké a megyéknél szo-kássá lett, hogy a fontos kiadványokat oly czi-meres pecsétel lássák el, mely a megye lakos-ságának összesége volt. Így az első ismert me-gyei czimeres pecsét az, melyet II. Ulászló adott Somogy megyének. Az ily közös, a megye ál-landó tulajdonát képezett czimeres pecsétre azért volt szükség, mert a tisztviselők gyakori válto-zásai folytán az ő pecsétjök alatt kiadott iratok hitelessége kétségbe volt vonható, ha akkor mu-tatták fel azokat, mikor az illető tisztviselők már vagy nem éltek, vagy nem voltak hivatal-ban. Az 1550-iki pozsonyi országgyűlés 62-ik cikkelye az ily iratok hitelességének emelésére elrendelte, hogy minden megyének meglegyen saját külön czimere és pecsétje.

Hogy ez a városoknál is így volt, néhány példa eléggé bizonyítja. Így az országos levéltár diplomatikai osztályában találunk Czeki Péter és Hazz Pál budai esküdtöktől 1421-ből, Mün-czer János budai bírótól 1463-ból, és Freiberger Farkas budai bírótól 1514-ből származó okirat

1. Buda legrégibb ismert pecsétje, egy 1329-iki oklevélről.

tokat az illetők pecsétjeivel. A városoknál már előbb találkoztunk czimerekkel és pecsétekkel is. A XIII. században már magyar városok is kap-tak pecséteket. Legrégibb ismert városi pecsét az esztergomi, mely egy 1269-ben kelt okiraton őriztetik az országos levéltárban. Az ily városi pecséteken kezdetben csupán pajzs nélküli szfragisztikai alakokat használtak, de később már a pajzs is előfordul. Pajzsba zárt czimer

2. A budai polgárok pecsétje 1438-ban

először Esztergom városa 1269-iki, azután Sel-meczbánya 1275-iki pecsétjén látható, a töb-bieknél ez az alak későbbi keletű. A budai pe-csétnél, mint mellékelt ábráink elsejen látható, a pajzs már 1329-ben előfordul.

A pecsétek és czimerek nagy fontosságát, fő-kép jogi szempontból való nagy fontosságát hosszasan bizonyítani feleslegesnek tartom. Csak arra hivatkozom, hogy a királyi oklevelek zára-

1.

II.

3-4. Buda városa czimere a mohácsi vész előtti időből.

dékaiból is kitűnik ez, sőt hogy az oklevél tar-talmának nagyobb vagy kisebb fontossága sze-rint a reá alkalmazott pecsét alakja is külö-nböző volt. Hivatkozom továbbá arra, hogy a pecséthasználat fontosságának érzete annyira áthatotta úgy a köz-, mint a magánéletet, hogy még napjainkban is, nem csupán a közhatalmak, hanem magán-egyének is pecsétjök rányoma-sával adnak nagyobb hitelességet az általok ki-adott iratoknak. A pecsétek és czimerek nagy fontossága kitűnik abból is, hogy azokat az al-ispánok, szolgabírák és esküdték által lepecsételt ládában őrizték, a honnan csak megyegyű-lések alkalmával vették ki és használták. Bizo-nyos, hogy városokban a polgármester és es-küdték őrizték. Érdekes adatuk van erre nézve épen Buda városára vonatkozólag a *«Buda vá-roának törvénykönyve 1244-1421-ből»* című munka 53 és 62 szakaszaiban.

Mutatja a pecsétek nagy fontosságát az is, hogy midőn valamely város, vagy testület élére új ember állt, annak, hatalma gyakorlásának jelvényeül ünnepélyesen átadták a pecsétet is. És tudjuk, hogy mikor az önödi gyűlésen Tu-róc megyét a megyék sorából kitörölték, elren-delték pecsétjének széttrésztését is.

A pecséteken látható jelvények idővel a pe-csétnyomó szük körén kívül alkalmaztatást ta-láltak épületeken, templomokon, harangokon, zászlókon s egyebütt.

Így történt ez a városoknál is; mert bizo-nyos, hogy azon jelvények, a melyeket ma mint a városok czimereit ismerünk, kezdetben csak pecsétjeiken voltak használatban.

Budának, Pestnek és Óbudának, melyek 1873 előtt külön-külön városok voltak, szintén voltak már századok óta pecsétjeik, sőt czi-me-reik. Mikor és mely királyoktól kapták, azt ed-dig nem sikerült teljes bizonyossággal megállapítani. Moglehet az is, hogy a városok polgár-sága maga választott magának czimert, mert a XV. század második felében ezt még teheték; csak az időtől kezdve lett a czimeradományozás királyi jog. Az is lehetséges, hogy Budának (1. ábra) és Ó-Budának később közlendő czimerei kegyúri czimerek voltak. Bár tehát biztosan nem tudjuk sem Budára, sem Pestre, sem Ó-Budára nézve, mely időből származnak czimereik, de Zápolya János királynak Buda városa polgárait 1533-ban megnevesítő okleve-léből napnál világosabban kitűnik, hogy Budá-nak már az ő uralkodása előtt volt nemesak pecsétje, hanem czimere is. Mert a midőn e vá-rosnak czimerét megváltoztatja és jutalom fejé-ben ahhoz új jelvényeket ad, határozottan meg-emlekezik Buda városa *«rég»* czimeréről. Ki-tűnik ez különben abból is, hogy Buda már a XIV. században pénzekre verette czimerét. S ha volt Budának, valószínű, hogy volt Pestnek és Ó-Budának is. A belvárosi plébánia-templom szentélyében, az episztoła oldalán a falba illesz-tett pasztófórium alján már megtaláljuk és pe-dig köből igen szépen kifaragva Pest városának czimerét 1507-ből.

A három város maig ismert pecsétjei és czi-merei között legrégibb Budának azon kettős pe-csétje, mely az országos levéltár diplomatikai osztályában egy, 1329-ben kelt okiraton látható, és melyet b. Nyáry Albert Heraldikájának VIII. tábláján bemutat; (1. 1. ábra.) ennek előlapiján még csupán szfragisztikai három tornyú vár áll, hátlapja azonban már a magyar nyolcz pólás czí-

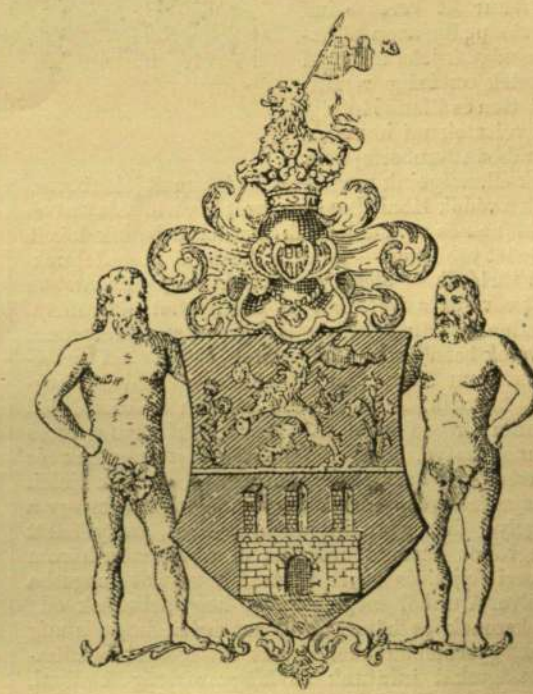
meres pajzsával van ellátva, és a háromszegle-tes pajzs tetejéből három levélhez, vagy makk-hoz hasonló díszítés emelkedik ki, s a pajzsot is, valamint az előlapon levő épületet ehhez ha-sználó dísz folyondárszerűen veszi körül. Az elő-lap körirata: + SNAC. SVB. CONCLAVI. PEST. CASTRI. VERBA. SERACI. Ez a körirat érthe-tetlen, s bizonyára a pecsét elmosódott állapot-a okozta, hogy a másoló másképp nem tudta kibé-tűzni. A hátlap felirata már világos: + SIGILLVM. NOVI. CASTRI. PESTIENSIS (Buda régi neve). Ez a pecsét tehát még Róbert Károly korából való, de régebb származású is lehet, sőt tekintve, hogy pajzsában az ország czimerének az Árpádok alatt használt alakja van, s tekintve azt, hogy ha volt is a városoknak joguk megválasztani a pecsétjeiken használt jelvényeket, annyira talán még sem gyakorolták e szabadságot, hogy királyi engedély nélkül az ország czimerét vegyék jel-vényöklül: valószínű, hogy Buda ennek a pecsét-nek használatára királyi felhatalmazást kapott és pedig már az Árpádok alatt. A királyi adomá-nyozásra példa Kassa városa, mely 1369-ben Nagy Lajostól kapta az engedélyt, hogy pecsét-jébe az ország czimeréből a nyolcz pólát be-vegye.

6. Buda város polgármesterének és tanácsának pe-csétje 1639-ben.

Kor szerint ezt követi az a pecsét, melyet ugyancsak b. Nyáry Albert közöl, s mely egy, Buda városa által 1402-ben, Vác városa polgá-raihoz intézett levélben látható, s melyen há-romszegletes pajzsban 4, illetőleg 7 pólva van az ország czimeréből, s a pajzs felett két ormót-lan bástya látszik. E pecsét körirata: + S (igil-lum) CIVITATIS. BUDENSIS.

Időrend szerint következik az a pecsét, me-lyet a Bécs városi levéltárban fedeztem fel egy Buda városa bírája és esküdt polgárai által kiállított és Bécs városa polgármesteréhez, bírá-jához és esküdt polgáraihoz intézett, papírra írt levélben. (1. 2. ábra.) Ez az elebbtől esekélyebb el-térést mutat, a mennyiben mártisztán 8 pólva van benne, sőt a legfelső pólva felett van még egy, melynek azonban felső vonala középen meg van törve és így két széles körivet tüntet fel; ezeknek mélyedéséből emelkedik két, még igen kezdetlegesen ormóztott karsú torony. E pecsét körirata domború vonalak közt: + S (igillum) CIVIVM. BVDENSIVM.

5. Buda czimere János király adományából (1533-ban).

Ezt követi az, mely a Magyar Czimertárban 1489-re van téve. Ezen, a már jobban rajzolt pecséten az ország czimereből vett nyolcz pólya felett két, löréses + hadi ormóval ellátott torony látszik. Kőrirta: + S (igillum) CIVIUM BUDENSIIUM.

Ezután jó két czimer, melyek szintén előfordulnak a Magyar Czimertárban, és melyeket köbe véve találtam a két évvel ezelőtt lebontott fejevári kapunak a Krisztinavárosra néző falában s onnan gondosan kivétem. (L. 3. 4. ábra.) Ezek Buda czimerét a mohácsi vész előtti időből tüntetik fel. A Magyar Czimertárban látható rajzok nem pontosak, míg ellenben az itt bemutatottak, fényképi felvétel után készülvén, teljesen hűek.

Midőn János király 1533-ban megnevesíté Buda városának összes polgárait, ez alkalommal czimerét is megváltoztatta. A király adománylevelének ez a része oly érdekes, hogy e czimerhistorikumának magyarázatátul szükségesnek vélem azt idézni. Ez a rész, mely Verőczy Istvánnak, a máig felül nem mult magyar jogászkeretőljes, szín, gazdag stílusára vall, így hangzik:

„Ezen, nektek és gyermekeiteknek engedélyezett megnevesítés jelöl ez lesz a czimer: Ot szegletű violaszínű pajzs, melynek alján várfal van lefestve néhány bástyával és három kiemelkedő toronnyal, kétfelé nyíló kapuval, és szokás szerint felvont rostélyzattal, mi, mint tudjuk, mondott városunknak régi czimere volt. Ehhez irántunk való hűségtek és hazaszeretetek jelöl hozzáadtuk az oroszán alakját, mely három lábával, három emberfejet, egygyel pedig veres zászlót tart a magasba, hogy a míg ennek a városnak lakója lesz, legyen nyilvánvaló bizonyossága a ti vitézségteknek s a ti viszonagságaitoknak, melyeket ezen város megtartásában és megőrzésében elszenvetetek; mert az oroszán legnemesebb minden állatok között, nem jelent mást, mint azon oroszán bátorságotokat, melyet az elmúlt ostrom alatt ellenségeink visszaverésében tanúsítottatok. Ugyaniszenkise kételkedjék ezen mondas igazságán: bátrak és nagylelkűek nem azok, a kik sérteneik, hanem kik a sérelmeket visszaverik. A feltartott veres színű zászló pedig azon állhatatosságotok jele, melylyel véretek ontásáig rendíthetetlen és állandó hűséggel voltatok mi hozzánk. Továbbá a 3 emberfej nem csak ellenségeink megölését és tetemeit jelenti, melyek a védők lábai alatt szanaszét hevertek, de testvéreiteknek és atyafiatoknak kimúlását is, kik közül, jóllehet többeket — mint ez hasonló veszedelmekben történik — elesni is láttatok, mégis magatokon erőt véve és szívetekből az érzelmeiket eltávolítva, minden fájdalmat bizonyos hihetetlen türelemmel szívetek belsejében elfojtottatok, és csak azt tartottátok szem előtt, a mi a tökéletes és teljes hűséghez tartozik. A pajzs jobb oldalán a lilium, bal oldalán a rózsza képe van, amez fehér, emez veres színnel festve, melyek lelkeitek tisztaságának és érettségének és hazáért ontott véreteknek jelei. A pajzs felett ezüst sisak vagyon, legkívül mintegy a szegélye, dísz gyanánt megárazozva, mely felett nyugvóhoz hasonló oroszán ül, ugyanazon három emberi fejjel, és egyik lábával a zászlót magasba emelve. A miből megismerjük, hogy lelkeitek oda törekzenek és bátorságotok azt igéri, hogy a míg éltek, gyermekeitekkel együtt hűségtek és állhatatosságotokat irántunk és Magyarországot királyai, valamint hazátok iránt ugyanolyan módon szilárdan és törhetetlenül meg fogjátok tartani, és az időnek

és kornak minden körülményei között mindazt meg fogjátok cselekedni, a mi bátor, állhatatos és derék férfiakhoz illő. Két meztelen emberi alak tartja magát a pajzsot, melynek egész külső szélét különböző virágok és levelek képe veszi körül, és mindenfelől igen ékesen díszíti.

A király ezen adománylevele és az abban foglalt czimermagyarázat azért is érdekes, mert Buda czimerében ekkor találkoznak először az úgynevezett pajzstartókkal. (L. 5. ábra.) Ez a Zápolya-féle czimer volt aztán használatban valószínűleg 1686-ig. A törökök kiűzése után új pecsétnyomót készítetett a város, melyen alig ismerni fel az eddigieket. (L. 6. ábra.)

Buda városa 1703-ban október 23-án egy nagy kiváltságlevelet kapott I. Lipót királytól, melyben egyebek között czimere az eddigiektől eltérőleg újra megállapítottat. I. Lipót a Zápolya-féle czimerből el is vett, hozzá is adott. Meghagyta a cifrázott ötszögletes pajzsot és annak

JÓZSEF FŐHERCEG PAVILLONJA AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁSON.

a heraldikában ismeretlen színét, tudniillik a violát, és zöld alapon a harmas tornyú, félg felvont rostélyú nyitott kapus várfalat. De elvette belőle az oroszánt, melynek pedig az előbbi czimereslelvet szerint oly szép jelentése volt; elvette a rózsákat és liliumokat, s a két vadember alakú pajzstartót. Hozzáadta pedig a következőket: a nagy czimerpajzs fölé helyezett kisebb kerek pajzsot az ország czimerével annak jelzésére, hogy Buda az ország fővárosa és királyi székhelye; továbbá a pajzs jobb és bal oldaláról s alsó vonalának közepéről lecsüngő bokrétaikat, és pajzstartóul egy férfi és egy nő alakot, mindkettőt római köntösben.

(Vége köv.)

EGYVELEG.

* A leggazdagabb ember az amerikai Egyesült Államokban él jelenleg. Vagyoná mintegy 150 millió dollár. Állítólag évente 15 millió dollárral szaporodik a vagyona, azaz minden másodperczben egy forinttal.

dik a vagyona, azaz minden másodperczben egy forinttal.

* Tyukok gyaloglása. Egy Davis nevű kanadai ember fogadást tett, hogy Omahától San-Franciskóba megy 12 kitanított tyúkjával, melyek már hosszabb idő óta tesznek vele nagyobb utakat. A távolság 1600 kilométer.

* A Szajna medréből Páris mellett 1893-ban 28,807 állathullát húztak ki, ezek között volt 9108 patkány, 5652 kutya, 3307 macska, 5662 madár, 537 ló, 784 disznó, 13 majom, 6 kigyó, 15 juh, 20 borjú.

* Egy násznép gazdagsága. Burden Abercrombie Jakab amerikai milliós lakodalmán egy külön vonaton oly sok milliós vett részt, hogy összes vagyonuk 1000 millió dollárt is felülhaladt. Köztük volt 5 Vanderbilt, kiknek értéke összesen 280 millió, 20 más, kik egyenként 10 milliónál több felett rendelkeznek és még legalább 100 apróbb milliós.

* Az amerikai vagyon megoszlására nézve Gannett Henrik statisztikus a következő arányokat számította ki: A többszörös milliósokra jut a vagyon 5%-a, azok, kik 100-000 dollár és 1 millió közt levő vagyonnal bírnak, 27%-ot tesznek, 25% jut a 10-100 ezresekre, 37% 1-10, ezresekre, 6% a szegény emberekre. Az állam összes vagyoná 62% millió értékű, a miből egy főre átlag ezer dollár jut.

* A naptávoit még Le Verrier számította ki 148 és egy fél millió kilométernyire. Most újában Newcomb újabb híres csillagász tökéletesebb műszerekkel keres számban 150 millió kilométerben állapította meg, mely 23,511-szer oly nagy távolság, mint a föld fél átmérője.

* Európai növények Afrika belsejében. Az angolok új közép-afrikai területén a Shire felvidék kiválóan alkalmas az európaiak letelepedésére s ezért meglehetősen számmal vannak már modern telepek. Többek között Zombában pár év óta jelentékeny növénykert van, melyben számos európai növénytenyésztésével tesznek kísérletet. A közönséges élelmi növények: búza, árpa, burgonya, bab kitünően teremnek, a virágok közül a pelargonium, flox, zinnia, napraforgó, georgina már vadon is tenyésznek. Különösen ajánlatosnak találják a tűlevelű fák és a kancsuknövények tenyésztését.

* Rendkívül nagy fekete gyémántot találtak a mult évben a carvalhói bányában Braziliában. Súlya 3073 karát (630 gramm); körülbelül egy férfiókól nagyságú. Jelenleg egy párisi kereskedő tulajdona. A ritka kő felső része kissé likacsos, és sajátságos, hogy néhány hónap alatt minden külső ok nélkül 19 grammot veszített súlyából.

* A cochenille kilójához 140,000 rovarszükséges; mégis Mexikóban egy kaktusszal bevett hektár földről évenként mintegy 400 kgr. festőanyagot nyernek.

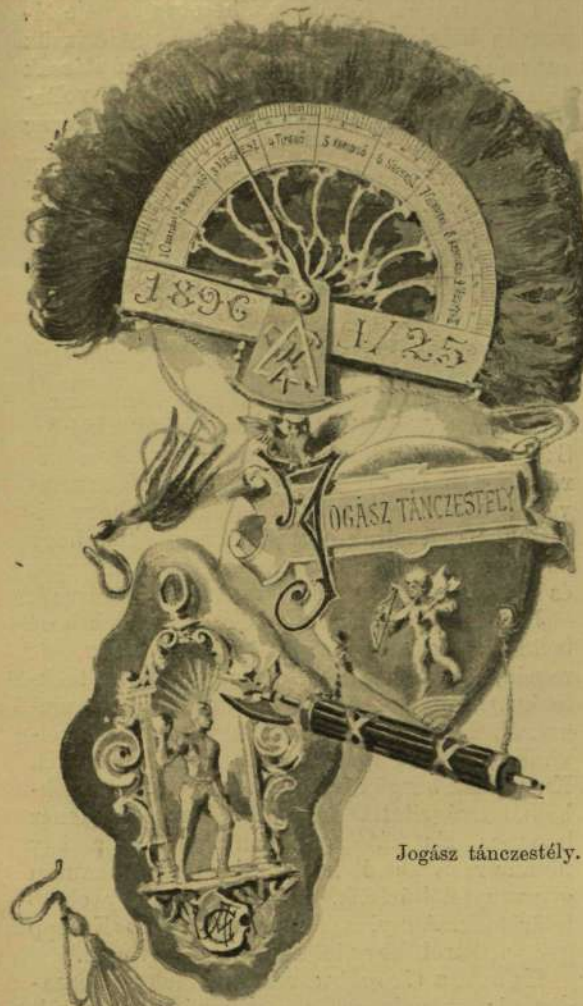
* Egyetlen zongora előállítására 48 anyag szükséges, melyet 16 különböző országból kell megszerezni. A zongora elkészítéséhez átlag 55 különböző munkás szükséges.

* Manchester környéke jelenleg a földgömb legsűrűbb népességű vidéke, hol 13-szor oly sok ember lakik, mint Belgiumban. Innen kerül ki különben a külföldre vitt angol árúk kétharmadrésze.

* Krisztusról azt akarja bebizonyítani a híres Robess tanár, hogy nyilvános szónoklatait nem zsidó, hanem görög nyelven tartotta, mely nyelv akkor nagyon volt elterjedve; az ótestamentum fordítása, a híres septuaginta, általában használtott, míg a héber bibliát nagyon kevesen értékelték.

Építő iparosok bálja.

Teknikus táncestély.

Jogász táncestély.

Athleta bál.

TÁNCZRENDEK AZ IDEI FARSANGBÓL.

AZ IDEI ATHLETA BÁL A VIGADÓBAN. — CSERNA KÁROLY RAJZA.

Ugyanezen évben lett felkapottá a *teknikus-bál*, melyen pompás mérnöki műszerekből álló női táncrend volt 5 frt értékben. A farsangot ez évben február 10-én a *magyar gazdaszónokok* fényes álarcos bálja fejezte be, melyet Frohner akkori bérlő rendezett nagy sikerrel.

Híresek voltak 1868-ban és 1869-ben a *színesek bálja*, melyeken Jókai Mór is ott volt, az akkori divatos Kakas Márton-féle sarkantyús eszmében.

Ezek a bálakon kezdett a magyar ruha viselése után ismét lábra kapni a frakk, melyet a főrangnak az 1866-iki februári *udvari bál*on vettek föl újra. A fiatalok kétfelé oszlott: egy rész magyar ruhában jelent meg, a többi frakkban.

Fényes volt az 1869 február 14-iki *jogász-bál* is, a melyen gr. Andrássy Gyula miniszterelnök neje volt a bál-anya. Pompás *Corpus juris* képezte ekkor a táncrendet.

A hetvenes évek elején rendezte a Vigadóban a legkölségesebb bált az akkori virágzó Nemzeti evezős-vitorlázó egyesület. Ez volt az úgynevezett *hajós-bál*, mely 1870 február 1-én tartott meg, s eseményszámba ment pazar tényű kiállításával. A női táncrend egy pompás, művészies kivitelű teljes bronz csolnakot ábrázolt ezüst evezőkkel; darabja 6 frtba került annak idején. A Vigadó termei ez alkalommal pompásan fel voltak díszítve. A nagy terem egy kikötőt ábrázolt, s négy szögletében négy pompás hajó-orr állott, mindegyik különböző színekkel, czimerekkel zászlókkal s egy-egy matróz-alakkal. A zenekari helyiség egy gőzhajó földéjét képezte fekete kéménnyel, fehér-vörös esikós sátorral, s a zenére folyvást mozgó gözöskerekkel. Oldalt aranyos betűkkel volt fölírva *«Katinka»*, a háziaszony: gr. Andrássy Gyuláné (gr. Kendeffy Katinka) neve. A katonai zenekar matróz-egyenruhában játszott a hajó földéjén. A terem közepén nagy nyolcszögletes vízmedence lógott lefelé, melyben aranyhalak uszkáltak. A kis terem verandájában egy mindig esürgő kút volt zöld növények közt.

Híres bálók voltak a 70-es évek elején a már említett kivül a *regatta*-, *gyógyserész*-, *athleta*-, *korcsolya*- és *kereskedelmi bálók*. Hogy mily költséggel rendeztek akkoriban elite-bálokat, mutatja az, hogy az annyira látogatott korcsolyabálatra Strausz János a híres bécsi keringőkirály zenekarát hoztatták le kétezer forint költséggel: hozzá járult még az is, hogy akkoriban a nagy terem bére esténként három ezer forint volt, a mely összegnek feléért sem bírja sokszor kiadni a mostani időben Egerváry bérlő. Az ilyen nagy költséggel rendezett jóhírű korcsolyabál nagy deficittel végződött és ez volt az utolsó korcsolyabál. Ilyen sorsra jutott az annyira népszerű *gyógyserész-bál* is, mely arról volt nevezetes, hogy egymás után 13-szor volt benne bálánya Cserhalmay Ferencné, Cserhalmay Ferencz m. kir. honvédségi vezérhadbíztos neje. A derek úrnő akkoriban a Vigadó palotájában lakott, s onnan a házból vonult be a nagyterembe rendszeren 50–60 pár táncossal, kik a szeretetre méltó háziasszony szalonjában gyülekeztek össze. A gyógyserészek bálya rendszeren reggel 8-ig tartott, de ekkor se lett vége, hanem a vendégszerészt háziasszony-nál folytatták a mulatságot, hova az összes bálbizottsági tagok hivatalosak voltak jó korhely-levesre és Rácz Pálék rendszeren délig muzsikáltak a jókedvű társaságnak.

1873-ban voltak az első *athleta-bálók*. Egy-más után Bethlen András gróf és Rohonczy Gedeon mint fiatal athleták voltak a bálézők. Az athleták első bálján a Morzsányi által készített pompás 100 fontos szülő min-tája volt a női tánczrend.

Az igazi elite-bálók fénykora azonban az 1873-iki nagy krach alkalmával egyszerre le-tűnt. Csak a *jogász*-, *teknikus*- és *orvos-bálók* mentek már eseményszámra a krach után, de ezek is a 80-as évek vége felé szintén csak mint egyszerű tánczestélyek szerepeltek. Majd a 80-as évek elején a *pestmegetty*, *protestáns* és *athleta-bálók* lettek a leglátogatottabbakká, a mely bálók ez ideig farsangon is kitűnően sikerültek. A 90-es évek elején jött a letűnt jogász-bál helyett a *jurista-bál*, a technikusok nagy bálya helyébe pedig a népszerű *mérnök-bál*, azonban ez idén a jurista-bál nem sikerült úgy, mint más években, a mérnök-bált pedig meg sem tartották; ezt a *teknikusok bálya* helyettesítette, e hó 6-án folyt le a VI. kerületi kör díszes termeiben, s egyike volt az ideig farsang legsikerültebb báljainak.

A mi a tánczrendeket illeti, azok legnagyobb része 1870-ig kizárólag Bécsben készült, míg 1871-ben dr. Lechner Károly, az angyalföldi té-bolyda mostani igazgatója, ki igen jó rajzoló és tervező volt, az akkori orvos-bálokra valamennyi tánczrend tervét elkészítette. Így az első 1871-iki orvos-bálon egy igen elmés tánczrend lepte meg a bálozó hölgyeket, mely egy plasi-meter elefántsontból és egy telescop orvosi kalapács-utánzatból állott. A következő évben egy hőmérő, majd az összes orvosi műszerek minden alkalmazható tárgyat következtek. Valamennyi a Morzsányi czég készítette; Morzsányi négy évi Párisban tartózkodása alatt gyakorolta be magát a rendkívüli figyelmet és műizlést követelő munkába, s aztán állandó szállítója lett az *athleta*-, *regatta*-, *teknikus*-, *korcsolyázó*-, *gyógyserész*- és számos vidéki bálóknak is.

Érdekesnek tartjuk még megemlíteni, hogy a fővárosban többen foglalkoznak tánczrend-gyűjtésével s egyesek már egész kis müzeumot szedtek össze e nemű tárgyakból. Különösen sokat gyűjtött össze dr. Lisznyai Tihomér, a kinek gyűjteménye egy nagy szekrényt foglal el s mondhatni, teljes. Nem kevésbé nevezetes a Szvoboda Lajos hírlápiró gyűjteménye, a mely évenként 80–90 darabban szaporodik s már eddig mintegy 600 tánczrendet foglal magában. A hozzáértők 1500–2000 forintra becsülik az értékét. E gyűjteményt Szvoboda úr majdan a magyar technológiai iparmúzeumnak szándékszik hagyományozni.

A farsang alkalmából közöttük egyik képünk az ezei elite-bálók tánczrend-gyűjteményét tünteti föl, melyek közt feltűnő az *építő iparosok* báljára készült tánczrend, mely Czigler Géza építész műizlését dicséri; ez egy plús legyezőt ábrázol, melyen egy részből készült szögmerő van elhelyezve, mely fokként mutatja a tánczrendet egy miniatúr czirkalom segítségével, míg a tánczrendkönyveske a legyező

hátulján van elhelyezve. Alatta a *jogász tánczestély* tánczrendje látható, mely izléses plúsból van és pajzsotábrázol, a hol szépen megérnek egymás mellett a Minerva madara és a szerelem nyilazó istenkéje. Képünkön látható még az *athleta-bál* tánczrendje is, mely egy kis kápolnát ábrázol kék plús falon feltüntetve. A mélyedésköz egy kirohanó athleta alumíniumból készült alakja látszik, a kápolna talpazatán pedig a magyar atletikai klub czimere és monogramja látható, szintén hazai gyártmány, Fábray ezüstművestől. Negyedik képünk a *teknikusok tánczrendje*; ez fogaskerekű vasut mozdonyát ábrázolja, s ennek szerkezete annyira tökéletes, hogy ha meghuzzák, fut is egy darabkán. Az elmés találmány nagyon kapos volt a hölgyeknél, ki bizonyára kellemesen emlékeznek vissza a fehér-vörös műgyetemi szint viselő talpazatú kis vasutkára.

Nagyobb képünk a fővárosi Vigadóból egy farsangi képet mutat be reggel felé, a midőn már a katonabanda eltávozott, de a jövrű fiataloknak még Radios Béla húzza az annyira kedvelt kreutzpolkát. Ezt a képet Cserna Károly, a *Vasárnapi Ujság* művész munkatársa a Vigadóban az ideig athleta-bál alatt készített vázlatai alapján rajzolta meg, híven tüntetvén föl az ideig fővárosi farsang néhány érdekes jelenetét és alakját. Markó Miklós.

LEVÉL A FÖLDKÖZI-TENGERRŐL.

Vallás- és közoktatásügyi miniszterünk közelebb egy egész csapat középiskolai tanárt küldött tanulmányútra Egyiptomba. A Goldziher Ignác és Beöthy Zsolt egyetemi tanárok vezetésével utazó társaság egyik tagja, Szádeczky Gyula, érdekes levelet írt haza családjához még a hajó földéltetéről. Ebből a levélből, melyet írója egyszersmind a *Vasárnapi Ujság*-nak is szánt, a következőket közölhetjük:

Cleopatra gőzhajó, jan. 11. vasárnap d. e. Mielőtt Alexandriába jutnánk, írok a hajó fedélzetén, mert nem tudom, mikor jutok hozzá Kairóba, pedig sok érdekes közölni valóm van. Legelőször is azon kezdem, hogy óriási vihart éltünk át, a minőhöz nem minden tengeri utasnak van szerencséje. A vihar elől Zante sziget kikötőjébe menekültünk tegnapelőtt délután. A kapitány félt, hogy éjjel az ezen vidéken sűrűn czirkáló hajókkal bajunk eshetik. Becses az életünk, mert József főherczeg fia, József Ágost főherczeg is velünk utazik felesége, udvarhölgye Bathányi grófnő és udvarmestere Szmracsányi ezredes kíséretében. Hogy először a jéggel, vilámmal járt viharral végezzek, melynek egyik villáma véletlenül hajónk árbocába ütődött, mondhatom, hogy nagyon örülök neki, mert ilyen tengert, olyan óriási természeti erőt látni és átélteni annak, a ki a természettel foglalkozik, valóban szerencse. Erős hajónk méltóságosan tartotta magát; hintáldozott nagyon, de irányából nem sokat engedett; reesegett, mintha bordáját törnék, de nagyobb baj nem történt. A hullámok 15–20 méternyire felecsaptak. Különösen érdekes volt a sívár mézsköböl álló szigetek mellett jöve látni, milyen óriási erővel vágódik a parthoz és szökik fel toronymagasságra a hullám. Tegnap is tartott még a vihar, de gyengébben. Tegnapelőtt 83 salombeli útas közül 72 volt beteg. Az étkezésnél a magyarok jelentek meg legteljesebb számmal, a mennyiben a mi társaságunknak majdnem fele ott volt.

Tegnap reggel 6 órakor indultunk Zantéból, nem törődve a hullámokkal, mert így is egy teljes napi késéssel érünk Alexandriába. En az első éjjel végeztem a tengeri betegséggel. Reggel félíg felöltözve menekültem a fedélzetre, s így azon kevesek közé tartoztam, a kik a fedélzetről élveztek a reggeli remek látványt. A legtöbbben annyira voltak, hogy nem tudtak kabinjukból felvászorogni, csak mikor délután horgonyt vetett hajónk Zantében. Ma gyenge szélben ugyan, de verőfényes, kedves időben, igen jó hangulattal evezünk Alexandria felé. Kétségtelenül még az éjjel elhagytuk. Azúton szerencsém volt megismerni végtelen kedves, szeretetre méltó ifjabb József főherczegünket. Egy pár tanártársammal a térkép segélyével azon tanakodtunk: Görögországnak melyik része, csakugyan Arkádia van-e előttünk tegnap reggel 9 óra tájon. Bathányi grófnő megkérdezte tőlünk, hol vagyunk. Térképemet átadtam neki, hogy megmutassa vitakozásunk eredményeként megállapított geográfiai helyzetünket a főherczegnek. Később a főherczeg és neje távozván helyéről, kért a grófnő, hogy őrizzük meg a jó helyeket az éllelmes amerikai útítársak támadásától, kik nem igen tudják, ki voltak-e Miklós gróf (József Ágost főherczeg incognito-neve ez utazás alatt). Itt kerültem a főherczeg mellé, a ki visszajövelelekre megszólított, és beszélgetésünk pár óra hosszat tartott. Mondhatom, olyan végtelen szeretetreméltó, kedves modora van a főherczegnek, hogy az ember teljesen elfelejti, hogy ez a geográfában, zenében, orvostudományban, sőt a kishitűek által kevésbé nézett köztanban is annyira jártas művelt úr egy uralkodó fejedelmi család tagja. Meggyőződtem arról az igaz, szinte szeretetről, melyet a fiatal főherczeg irántunk érez. Szegény megboldogult László főherczegre kerülvén a beszéd, említettem, milyen igaz részvételt volt iránta nálunk mindenki, hogy sirattuk, panaszoltuk sorsát, mert tudjuk, hogy kevesen vannak, a kik minket igazán ismernek és kedvelnek, és ő ezen kevesek közül való volt.

József Ágost főherczeg is ezen kevesek közé tartozik. Most Brünben van állomáson, de reméli, hogy haza kerül. Hozza az Isten! Felsője, királyunk unokája, már tanult is magyarul. Maga a főherczeg úgy beszél nyel-vünk, mintha más nyelvet nem is tudna. Kneippnak buzgó hive, mert másfél éves torok-bajból gyógyította meg. A főherczeg kilencz hónapos kis fiát is naponta bemártja egy pillanatra a kútról hozott hideg vízbe, azután gyorsan felöltöztetik, de a nélkül, hogy előbb letörölnék. Annyi sok szépet mondott Kneipp gyógyításáról, hogy teljesen megnyert neki.

Hajónk, a *Cleopatra*, rendkívül fényes berendezésű; szépségével s gazdagságaival felülmúlja minden várakozásunkat. Az utazó közönség is mind igen úri nép; annak is kell lenni, mert a mi kikötőnkől indulva legalább is 2000 frtba kerül az egyiptomi út, ha nem oly kedvezményes áron utazik, mint mi.

A hajó szalonja rózsaszínű berendezésű. Van benne két pianó is. A falakon világos vörös alapon aransyárga festéssel egyiptomi fáraók korából való díszítések pompáznak. A meny-nyezet fehér, apró aranydíszítéssel, melyből a villamos lámpák mint megannyi ananászfejek állnak ki. A pamlogok világos meggyiszindiek világos kék virágokkal. Az ebédlő berendezése sem kevésbé fényes, úgyiszent a pipázó-terem, mely kiválóan a férfiak helyisége. A hálószobák szép faburkolattal s igen kényelmesek. Szóval pompás a hajónk, de mégis csak leghopmáshab ez a szép nagy, végtelen tenger!

Szádeczky Gyula.

A ZRINYIEK MAGYAR DÍSZBEN.

A régi Pestnek híres nevezetes mulatóhelye volt az egykori Hatvani-utca sarkán fennálló *«Zrinyi»* vendégfogadó. Olyan volt az, mint a vele egyidőben szintén elpusztult *«Két pisztoly»* vagy *«Fehér hajó»*, melyet minden idegen ismert, a ki Pesten megfordult. Eleinte jómódú földesurak látogattak, utóbb meglehetősen rossz-híri tervnyázóhely lett s a hatvans években el is pusztult.

A hajdani *«Zrinyi»* helyén épült az a három-emeletes ház, mely most is ott áll a Kossuth Lajos-utca sarkán. Nincs benne többé sem kávéház, sem vendéglő, de homlokzatán egy vakablak helyén ott díszelg a Zrinyi Miklós daliás alakja régi magyar díszruhában. A színek ugyan kopottak, de azért nem lehet tagadni, hogy maga a híres hős még mindig jól fest.

A főváros ifjabb nemzedéke meg szokta bámulni ezt a magasan elhelyezett képet, melynek eredetijéről oly sokat hall az iskolában. Hü bámulója voltam gyermekkoromban magam is ennek a képnak, mely éjjelenként álmaim közepett úgy elevenedett meg, mint Szigetvár hőse, a mint fejedelmi díszben, villogó szabályával kiront a várból a törökre s hősi halált hal...

Ifjúkoromnak ez az ábrándképe addig-addig kísértett, míg végre ismerni akartam a sziget-vári hős igazi képét. Képtárakban és metszet-gyűjteményekben sok képe maradt fenn úgy a sziget-vári hősné, mint dedunokájának Zrinyi Miklósnak, a nagy költőnek s a tragikus véget ért Zrinyi Péternek.

E képek közül a legjellemzőbbeket mutatom itt be, melyek nem csupán azért érdekesek, mert e nagynevű család tagjait ábrázolják, hanem azért is, mert a régi díszmagyar viseletre becses adatokat szolgáltatnak. A Zrinyiek, mint büszke főurak, kedvelték a fényt, a pompát, s ritka díszes és izléses öltönyöket viseltek.

Az első kép Zrinyi Miklóst, a sziget-vári hóst ábrázolja. Ilyen mogorra arcú, körszakállas, lelógó bajsú férfiúnak tűnteti föl a többi egy-korú kép is, így egyebek között az a metszet, melyen Zierotin nevű bécsi barátjával van megörökítve, a ki osztrák hadvezér volt és szintén részt vett a törökök elleni hadjáratokban.

E metszetben, mely különben az országos képtár tulajdona, Zrinyi vörös mentét visel hermelinnel, továbbá barna dolmányt piros hajtókával. Kalpagján struczoll ékesedik. Jobb kezében tollas buzogányt tart. Ez a buzogány rendes jellemzője Zrinyi legtöbb képének.

A második kép, mely szintén a sziget-vári hóst ábrázolja, egyenkori olasz metszet után készült. Termetét hosszú palást fűdi, a híres Zrinyi-gallérral. Alatta rövidebb dolmány van. Egész felső ruhája virágos selyemszövetű. Fején nemez kalpag van, melyen igen érdekes a zománcez forgó.

Wetzmayr L. M. egykori metszete után.
ZRINYI MIKLÓS, a költő.

A harmadik kép Zrinyi Miklósnak, a költőnek a hasonmása, Wetzmayr Lőrincz Máttyás egy-korú metszete nyomán. A sziget-vári hős dedunokáján már meglátszik az udvari ember. Arca, alakja világias. Fejét tollas sisak fűdi; jobb kezében a parancsnoki botot tartja, baljában lóva kantárszárat.

Termetét pántokkal ellátott prémes mente simul. Derékig erő vértje alól kilátszik a brokát dolmány s úgy ezt, mint a sabrákot széles him-zés övezi. Nadrágja szűk, csizmája felkunkorodó, törökös orrú.

Az eredeti metszeten érdekes megjegyzések vannak.

Jellemző, hogy mivel a költő Bécsben nem szerették, a néphit sokáig azt tartotta, hogy Zrinyi nem balesetből származott halállal múlt ki, hanem a bécsiek ölték meg.

E néphitnek meggyőző czafalatai azok a metszetek, a melyeken Zrinyi megrendítő halála nagy hűséggel van feltüntetve, a mint a vadkan turkál a beleiben.

A negyedik kép Zrinyi Pétert tünteti föl, a kinek tragikus halála oly szomorú nevezetességgé a magyar történelemben.

A Renner-féle metszet után készült ez a kép, mely a daliát fején kőcsagos sisakkal, kezében tollas buzogányt tartva és vállán párduczbor kacagánnyal ábrázolja.

Vértje alatt látszik a köntös, mely hosszú és két oldalt föl van metszve, hogy a lovaglásban ne akadályozza. Himzett sabrák s gyönyörű török löszerszám egészíti ki e festői öltözetet.

Zrinyi Péternek beretvált bajsos arca mellett pompás dús haja volt, melyet utóljára a

Egykori metszet után.
ZRINYI MIKLÓS, a sziget-vári hős.

hőhöz fogott meg, mikor a hóst Frangep nnel együtt lefejezték.

Ez a kép útmutatást nyújt arra, hogy miként kell az ősi kacagányt viselni. A párduczbor ugyan is két lábánál fogva kell összekötni, nem pedig kapesokkal, mint elég helytelenül Mária Terézia korában megszokták, s a hogyan azóta a magyar nemes testőrségnél alkalmazzák.

Ezek a képek, valamint a régi magyar jelmezekről egybeállított gyűjtemények világosan mutatják a díszmagyar ruhák nemzeti sajátosságait és ősi motívumait. E részben alkalmas volt bővebb tanulmányokat tenni külföldi s különösen olasz múzeumokban. És nemcsak a magyar ruhákra vonatkozó metszetek gyűjtettek össze, hanem sikerült ráakadni e régi magyar ruhák egyes foszlányaira, darabjaira is, a melyekből egészen hű összeállítását lehet adni a magyar díszruhák-nak Zsigmond királytól fogva egész I. Ferencz József király koráig.

E gyűjteménynek gyakorlati fontosságot kívánt adni a Grünbaum és Weiner udvari szállító czég (melynek e sorok írója egyik főnöke) s a régi minták alapján egy lyoni selyemgyárban megszövette az eredeti magyar ruhák mintái szerinti selymeket és bársonyokat.

A hódoló díszbandérium tagjai és a Vágó-féle történelmi díszmenet résztvevői tehát épen olyan

Egykori olasz metszet után.
ZRINYI MIKLÓS, a sziget-vári hős.

öltözetben vonulhatnak majd ki, mint a milyent a nagynevű ösök viseltek.

Valóban itt az ideje, hogy visszaállítsák a régi díszmagyar ruhák eredeti jellege és pompája, melyet évszázadokon át mindig bámult nyugatnak minden nemzete. Gara Illés.

MIKOR KEZDŐDÖTT A XIX. SZÁZAD?

— Levél a szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt szerkesztő úr! A kérdés, a melyet czím gyanánt levelem fölét írtam, igazság szerint, úgy-e bár, egy kaptafára volna húzható azzal, a mely a harmincz-éves háború idejét, vagy a mely a két garasos cipő árát tudakolja, — és szerkesztő úr első gondolata — elevelemet kezéhez véve — kétségkívül az lesz, hogy a *Vasárnapi Ujság* már régen túl van azon, hogy efféle kérdések fejtegetésével tegyen kísérletet a humor terén.

Sietek kijelenteni, hogy a tréfa távol áll e levelemtől, s tölem magamtól is, mikor e sorokat írom.

Adat, és pedig nyomtatott adat, és még hozzá a *Vasárnapi Ujság*-ban is, (annak f. hó 19-én megjelent folyó évi 3-ik számában) van a kezem között, mely most folyó XIX. század kezdetének időpontja iránt sokan nincsenek egészen helyesen tájékozva.

VERA EFPIEIES ILIUTRIRIIMIS ECELENTISIMID DONO CONTIUTETI ZEREM MAGNI THECARIUM VICTORIS E. Balzer Landgraf von Hessen. "Erdélyben a Zrinyi család lakott." Ezer. Schönmayer. Nürnberg. 1812. k. 3. képe.

Renner egykori metszete után.
ZRINYI PÉTER.

A néhai Jedlik Ányosról szóló cikkben foglaltatik az az említett adat, a mely nyilván mutatja, hogy a levelem fölét írt kérdést még olyan előkelő szellemi színvonalon álló társaságban sem fölösleges fölvetni, mint a milyén a *Vasárnapi Ujság* fróközönsége. Már pedig, mivel kétségkívül nagyon közel érünk századunk végéhez (látszik is sok dologból), azt hiszem, itt az ideje, hogy a század kezdetének időpontját mindenki tisztába jöjjön; mert ha ez meg nem történik, akkor a kezdet és a vég közti okozati összefüggésnél fogva azt sem fogja mindenki tudni, hogy mikor is végződik voltaképpen ez a részben sokat magasztalt, részben pedig ugyancsak sokat ócsárolt XIX-ik század.

Az említett cikkben többek közt el van mondva, hogy Jedlik Ányos, a derek szerzetes és nagy tudós, 1800-ban, január 13-ikán született. Ennek az adatnak a helyességét nem vonom kétségbe, sőt épen azért, mert ezt elfogadom, vagyok kénytelen hibásnak mondani azt a másik adatot, vagy mondjuk, megjegyzést, a mely ugyanebben a cikkben foglaltatik, s a mely azt mondja, hogy a jó öreg Jedlik (a «jó» jelzőt ezúttal nemcsak a derek papra, hanem az «őreg» szóra is vonatkoztatom) «századunknál csak 13 nappal volt fiatalabb».

Ez a kijelentés az, a melyet én hibásnak vagyok bátor nyilvánítni. Mert szerény nézetem szerint Jedlik Ányos nem hogy tizenhárom nappal fiatalabb lett volna századunknál, de sőt tizenhárom nap hiány egy esztendővel öregebb volt annál!

Alapítom ezt arra az általam s remélem még legalább is egy néhány ember által föltétlenül helyesnek tartott felfogásomra, hogy a XIX-ik század nem, mint a Jedlik életrajzírója gondolja, 1800 január 1-én, — hanem az 1801. év január havának első napján kezdődött.

A ki állít, bizonyítson is, nemde? Helyes!

Időszámításunk I.-ő százada úgy-e bár a Krisztus

születése utáni első esztendővel, annak is a legelső napjával, kezdődik. S végződik mikor? Nemde a 00-ik esztendővel, annak is a legutolsó napjával, mert hiszen hogy egy évszázadnak kerek szűz esztendőből kell állania, az már igazán természetesen.

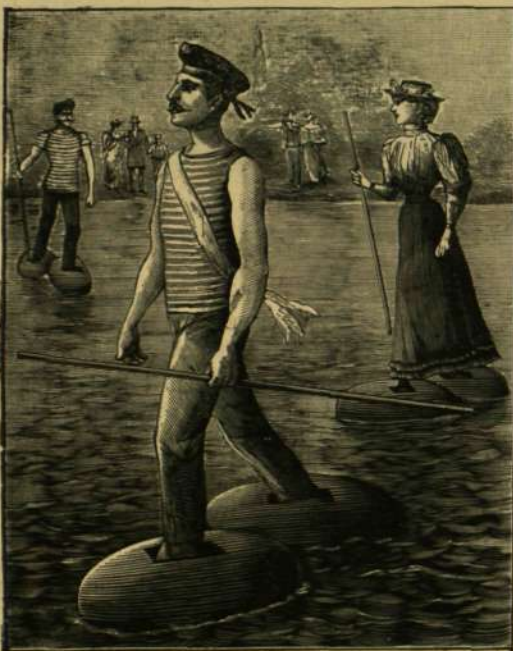
Ha e magyarázatot elfogadjuk, — a miben nem kételkedhetem, — akkor okszerű következtetéssel nemde oda jutunk, hogy II-ik század Kr. u., a Krisztus születése utáni 101-ik esztendő első napjával születik, s a 200-ik év utolsó napjával tér sírba. No és a III-ik? Annak meg 201-ben virradt és 300-ban alkonyodott be egészen. S ebből kifolyólag a IV-ik század kezdete a 301-ik év első, — s vége a 400-ik év utolsó napjára esik. Gondolatban végig menve az összes századok kezdő és záró esztendőjén, — nem lyukadhatunk ki máshová, mint hogy a XVIII-ik század az 1701-ik évvel kezdődött, — és hogy száz teljes esztendő kifizűz, az évszázad elnevezésére jogot formálhasson, — az 1800-ik év legutolsó napjának legutolsó pillanatát huzozta izgalmas életének terheit; — a XIX-ik század pedig csak 1801 január 1-én kezdette el immár 96-ik éve tartó uralkodását, hogy azt majdan az 1900-ik év december 31-én fejezze be.

Ezek szerint tehát, mikor a XIX. század napvilágot látott, akkor Jedlik Ányos talán már talpra is állott az új század előzölésére. Vagyis Jedlik, bár a mi századunk embere, mégis a múlt század fia volt, s hamarabb hanyatlott ugyan sírba, mint a XIX-ik század, — de hamarabb is született annál jó tízen-kettőfél hónappal.

Egy olvasó.

A VÍZEN VALÓ JÁRÁSNAK EGY ÚJ MÓDJA.

Mióta Boyton angol kapitány az úszás és csónakázás különböző módjait divatos kedvtelésekké tudta tenni: egyre szaporodott úgy az e nemű szórakozásokat gyakorlók, mint a találalmányok száma. A vízi veloccipéd, meg a halászatra és vadászatra való gummi-csónak már régebben ismeretes. Most meg olyan bocsokort találtak föl, a melyben lépdelve lehet a vízen járni. Ez a bocsokor, mint rajzunk mutatja, olyanforma alakú, mint egy legnagyobb fajtájú tót kalap. A talp alá eső része, hogy egyenesen, sőt me-reven álljon, kívülről vékony alumínium-bádoggal van bevonva, a mi a különben is könnyű bocsokor

A vízen való járásnak egy új módja.

alig teszi valamivel nehezebbé, míg simaságával a vízen való csúszást igen elősegíti. Ebben a bocsokorban természetesen nem úgy lép az ember, mint a szárazon, hanem csak csoszogva megy. A vízen járók egy hosszú botot is hordanak a kezükben, de nem annyira támaszkodás vagy kormányzás végett, mint inkább pajkoskodó eszközül, hogy valamely más vízen járóknak a bocsokorát megmerülésig lenyomják vele a víz alá s így az illetőt ruhástul való fűrdéshez juttassák. A vízi bocsokornak mai alakjában s alkalmazásában semmi egyéb gyakorlati értéke nincs, mint hogy a testet ügyesítő s edző eszközök számát szaporítja egygyel.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» februári kötete szokott változatos tartalommal jelent meg, Gyulai Pál szerkesztésében.

Első czikke Volf György nagyobb tanulmánya, melyet tavaly a tud. akadémia két ülésén olvasott föl: «Első keresztény tértitőnk nyelvünk, írásunk és történetünk tanbizonyossága szerint.» Ezek

Volfot felső Olaszországba vezetik, mint a honnan, főképp Velencéből, kaptuk első tértitőnk, a kik irni is tanítottak. Az érdekes dolgotnak ezúttal első részét kapjuk. Ezt követi Concha Győző egyetemi tanárnak «Egy angol miniszter a keresztény hitről» czimű dolgozata, mely Balfour felfogását ismerteti, s most a második és befejező közlemény olvasható belőle. Rohonyi Gyula a magyarság eredetének kérdésével foglalkozik «A magyar nemzet etnikai meghatározása» czim alatt. Azt vizsgálja, hogy a magyarság fajilag hová tartozik: a finnekhez vagy törökökhöz. De úgy találja, hogy ezekkel csak érintkezésben voltak, s a kikhez a magyar faj tartozhatott, azok már eltűntek. Csorba Ferenc «Jogi oktatásunk javításáról» mond el figyelemreméltó dolgokat; «Haraszi Gyula «A kritikai módszerekről» értekezik. Csorny Károly pedig napirenden levő kérdéshez szól hozzá, a keresztelkedési és vámszövetség megújításához. A szépirodalmi közlemények közt van: «Fehők», Petelei István elbeszélése; Lévy Józseftől «Bucsa a vidéktől» című költemény; Radó Antal pedig Ada Negri költeményét fordította le olaszból «Jó napot, insé» czimen. A könyvismeret «Értesítő» Herczeg Ferenc «Napnyugati mesék» című kötetével, Varga Ottó «Magyarság története»-vel, Ilsvay Lajosnak a torjai Búdos barlangról írt fűzetével, stb. foglalkozik. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Plutarchos párhuzamos életrajzai, görögül fordította és jegyzetekkel ellátta dr. Kacsóvics Kálmán, ki az ő-kor e klasszikusának ránk maradt összes életrajzait magyarra ülteti át és saját költésén adja ki. Tavaly jelent meg a magyar Plutarchosból az első kötet, most pedig a második kötet, s ezt követni fogja még két kötet. Becses ajándék ez különben sem gazdag klasszika-filológiai irodalmunknak. Plutarchos életrajzai mesteri művek, melyek egy-egy kort tárnak élénk, érkelesei, embereivel. Az ő életrajzai a legkitűnőbb jellemzések, s nagy hatással is voltak a későbbi írókra. Shakespeare a római történelemből vett tragédiáit Plutarchos után dolgozta, Macaulay, a nagy angol esszayista mesterfű választotta, s az ő művészi előadását követte. Az eseményekben az előadásnak világossága, megkapó elevensége, a jellemzés biztossága és szellemessége, a cselekedetek indokolása s megítélése és a gazdag korfestés minden idők számára a legkedveltebb művek közé emelték a görög író. Dr. Kacsóvics Kálmán földbírtokos szeretettel és lelkesedéssel fogott lefordításához, s az anyagi áldozatot sem kíméli, hogy Plutarchost teljesen bírassa a magyar olvasó közönség. De nemcsak nagy kedvvel fordítja a klasszikus életrajzokat, hanem az eredetnek megfelelő sok finomsággal, könnyűséggel és magyarsággal. Így Plutarchos bizonyára kedves olvasmány is, s minél többen ismerik meg belőle a régi idők erőnyeit, hőseit, a nagy példákat, melyek közt mindig megtaláljuk az embert és a kort. Ifjúsági könyvtárakból sem volna szabad hiányozni Plutarchosnak. Ezek az életrajzok nemcsak a klasszikai irodalom vagy a historia kedvelőit érdekeltetik, hanem mindenkit, mert olyanok mint egy dráma, vagy egy novella. A lelkes fordító gondoskodott illusztrációkról is. E kötetet is 11 nagyobb és 20 kisebb, a szöveg közé nyomott kép érdekelteti. Ára 4 korona.

Az európai közjog egy alkotmányos garanciája, alkotmányjogi értekezés, írta gróf Vigyázó Ferenc.

A 198 oldalnyi munka a parlamenti felelősség intézményét tárgyalja széles alapon, a bel- és külföldi irodalom teljes felhasználásával. Foglalkozik az abszolutisztikus rendszerrel, az uralkodó rendeltet-kibocsátási jogával és a szükségrendeletekkel, az alkotmányos garanciákkal, a miniszteri felelősség elvének alkotmánytörténeti előzményeivel, különös sulyt helyezve Anglia és Magyarország jogfejlődésére; továbbá azon kérdéssel, hogy miképp biztosítja az alkotmányt a miniszteri felelősség; végül a miniszteri felelősség előnyeit fejtegeti a dicasteriális rendszerrel szemben. Ára 3 frt.

Egy kisebb fűzet is jelent meg gr. Vigyázó tollából: «Közjogi szabálytalanságok és észrevételek dr. Kiss Istvánnak az egyházi kinevezésekre vonatkozó kifogásaira» (ára fűzve 50 kr.). Ebben azt a kérdést vitatja, hogy az egyházi kinevezések tekintetében való előterjesztések mely minisztérium hatáskörébe tartoznak. — Mindkét munka a Franklin-társulat kiadása.

«A magyar állam és nemzetiségei» című politikai tanulmányt adott ki br. Thoroczkay Viktor. A nemzetiségi kérdés eredetét és keletkezését ethnografiai és geográfiai alapon vizsgálva, végül a baj orvoslására politikai és gazdasági programot ad. A nemzeti állam fogalmából vezeti le szerző egy erős, egységes magyar állam szükségességét, a történeti adatok halmazával mutatja ki, hogy minő okok idézték elő nálunk a múlt század végén s a jelenleginek elején a nemzetiségi aspirációk életre gerjedését, melyek mindenkori a hatalmi politika

eszközeinek bizonyultak. A horvát-magyar kiegyezéssel bőven foglalkozik b. Thoroczkay, és följegyzi róla, hogy nem elég szabatosan van szerkesztve. Az erdélyi román kérdés megoldása érdekében gyakorlatias eszméket vet föl, ipari telepítést s Erdély nomád népességének iparúzó népességgé való átalakítását sürgetve. A választási törvény revízióját a cenzus leszállítását szintén szükségesnek tartja, de az értelmiség érdekében. A tíz ívre terjedő politikai rőpirat sok új szempontot mutat a nemzeti-ségi kérdésben.

«Mai idegek», egy kötet elbeszélés, írta Ritoók Emma. Hét elbeszélés egy kötetben, mely új írónt vezet a közönség elé, a kinek sok az olvasottsága, bir izléssel, leíróképességgel, és nem hiányzik az elevenség sem előadásából. Az is látszik, hogy a mit ír, többször is átolvassa és egyengeti. Nőiróknál azonban, kivált kezdetben, az élet csak az olvasott könyvek után tűnik föl. A kötet Singer és Wolfner könyvkereskedése útján kapható.

Az izraelita magyar irodalmi társulat kiadványai. Az izr. magyar irodalmi társulat három könyvet adott ki. Ezek közt van az *Evkönyv*, szerkesztették: dr. Bacher Vilmos és Mezei Ferenc. A tartalmas almanachba tudományos és szépirodalmi dolgozatok sorakoznak. A közlemények sorát az egyik szerkesztőnek, Bacher Vilmosnak «Ezer év előtt» című értekezése nyitja meg. Követi Makai Emil «Hiszek» című költeménye, Pap Dávid ír a zsidók vándorlásáról, Kohn Sámuel zsidó történeti emlékeket ismertet, Bánóczi József «Magyar zsidók külföldön» czimű írt. Általános érdekű témákat dolgoztak föl: Bernstein Béla (Az ember tragédiája és a zsidó irodalom), Heller Bernát (Madách Mózes és az Ember tragédiája), Vajda Béla (A honalapítás és a zsidó vallás), Büchler Sándor (Az országos főbbi hivatal Magyarországon a XVII. és XVIII. században), Kecskeméti Armin (Az örök zsidó mondája a magyar irodalomban). Ezeknek kívül is sokan írtak még az evkönyvről, mely beszámol az izr. magyar irodalmi társulat működéséről is, közli a tagok névsorát, és az izraelita naptárt az 1896-iki polgári év számára. Ára 2 frt. — A másik két könyv: *Talmudi életszabályok és erkölcsi tanítások*, heberből fordította és jegyzetekkel ellátta dr. Krausz Sámuel; ára 40 kr.; *Alexandriai Philo jelentése a Cajus Caligulanál járt küldöttségről* (legatio ad Caium), görögül fordította Schill Salamon, ára 60 kr. A könyvek a Lampel-féle könyvkereskedés útján szerezhetők meg.

A géprajzok előállítására, utasítás gépgyárak számára készítenő műszaki rajzoknak czélszerű előállítására, sokszorosítására és kezelésére. Írta Weyde Ferenc gépészmérnök, a kassai gépészeti középiskola tanára. Gyakorlati kézi könyv ez a gépgyári rajzoló és műszaki iskolák részére, mely kellőleg tájékoztat a gépek rajzbeli ábrázolásáról, tervezéséről, szerkesztéséről, mely a rajzolóhoz nyújt biztos vezérfontalat, úgysszóva szabálygyűjteményt arról, hogy a rajz miképp ábrázolja a gép egyes részeit, miképp jellemezze az egyes alkatrészeket, elemeket, anyagot, hogy felismerhető legyen már a rajzban minden s mint valami nemzetközi nyelvet megérthesse mindenki: ez kis szög, ez csavar, ez öntött vas, korvasolt vas, réz, bronz, kaucuk, fa, kő, beton, régi fal, új fal, stb. A rajzok eljához, az anyagjelzéshez az utasításokat és szabályokat kimerítő munkát az iparkutatási tanács a műszaki iskolák számára segédanyagul ajánlotta, s kiadását a kereskedelmi minisztérium is támogatta. A Franklin-társulatnál jelent meg, szöveg közé nyomott ábrákkal és mintalapokkal. Ára 1 frt 50 kr.

«Nevetős betűk», írta Lovassy Andor. Kiadta N.-Váradon a Szigligeti-társaság. A szerzőtől már jelentek meg humoros dolgozatok. Jókévdű könyv ez is, s Lovassy-nak van a vidámság mellé ötlete és hangja is. A könyv egyik fele «Régi dolgok», bibliai és antik világbeli groteszk rajzok; a másik fele «Új idők», a mai világbeli történetekkel. Nehány karikatúra-rajz is illusztrálja a kötetet, melynek ára 2 frt.

Mi ketten, rajzok, elbeszélések, összesen nyolcz, melyeket fölolvatta Hollósy István és Erdős Miksa írtak, kik ketten együtt lépnek először a közönség elé kísérleteikkel. A kötet szerzők tulajdona s ára 85 kr.

A XIX. század divatai, összegyűjtötte Gessler József; kiadják a Monaszterly és Kuzmik czég utódai. A ruházatkodás történetének albuma ez, mely fűzetenként jelenik meg, s nem csupán a divatért sóvárgóknak szól, hanem a festőnek, a színésznek, az íróknak, a ruházatkodással foglalkozóknak. A mostani divatok is mind a francia nyelvi forradalom és császárság alatti viseletet utánozzák. A vállalat színes tíz képet tartalmazó fűzetekben 2—3 heti

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

ZÚDORÉK.

Regény egy kötetben.

Írta GYARMATHY ZSIGÁNÉ.

(Folytatás.)

Vacsora után haza lovagol a vadásztársaság. Másnap délután — mint rendesen — ismét összegyűlnek, folytatni a szalonkázást.

Zúdor bevezeti az édes anyját, a két leány a verandán marad. Minden, a mi tüde, életkedvre pezsdítő, mind benne van ebben a bűbajos tavaszi éjben. A lég telve édes, bódító illattal; a nagymama öreg diófáján csattognak a fülmilek, s a kertek fehér gyümölcsfáin mintha ezüstös, illatos pára lebegne. Ilon egész szívéből mondja: — Nagyon, nagyon szép! Úgy-e, kicsi, jól itthon lenni? — Magához vonja és megcsókolja.

— Jó, jó! De hát, Ilon, az mégsem valami mulatságos, ha itt mindig csak vadászunk!

— Piri! apa szereti ezt a szórakozást és neked azon örülni kell; mert az ember másra is gondol magán kívül, s hidd el, az sokkal kellemesebb érzés, mintha mindent csak magunkért cselekszünk... lásd, Piri, édes apának jót tesz a szabadban való mozgás: csillapítja az idegeit...

Felben hagyja, nem szeretné megijeszteni ezt a gyermeket az apa megváltozott állapotával. De mikor látja, hogy a kicsit épen nem érinti az, a mit mond, gyorsan jó éjt kíván, meg is csókolja és figyelmezteti, hogy menjenek már be, mert a nagymama vár rájuk.

A leányok szobája nagymamájok hálótermébe nyílt, de egymástól egészen külön. Piri gyorsan ment keresztül, csak futva érintette az öreg nő kezét. Ilon ott maradt, lebontotta az őz haját és beleszorította a fehér hálófejkötőbe, s mikor mindent elvégzett nagyján körül, akkor távozott csendesen.

A kölcsönös érintkezésből mind a két leány nyugtalanságot merített: egy nem érthető, ki-magyarázhatatlan érzést. Különösen a fiatalabbat zavarta össze a mai nap. Fel van izgatta és nincs szándéka magát lecsillapítani: forr és lobog, s úgy futkos szobájában; egy pillanatban mintha megállna szívverése, aztán nagyokat dobban, mintha ki akarna szökni. De azért nem akar befelé magába nézni és tisztába jöni, s mind csak azt ismételteti: majd holnap... akkor végig gondol mindent komolyan: azt is, a miért haza kívánczolt, azt is, a mit talált, de ma nem, nem lehet; nem akarja!

Ezalatt Ilon csendesen ment végig a szobáján, kinyitotta ablakát, fehér kis kezét össze-kulcsolta s mozdulatlanul nézett fel az égre: a csillagok ragyogtak és a tejút habos fehérséggel ömlött végig a sötétkék auron. A szelid tekintet belemerült az ég habzó, fehér tengerébe, mintha azon keresztül akarna a saját szívébe nézni. Mert oda akar nézni, mert van valami, a mit nem ért, azt keresi.

A mi eddigi életét betöltötte, az a végtelen nagy szeretet, ott van most is: mély, de azért átlátszó, mert tiszta; csak hogy most, mintha valami fájdalmat keltő vonal határolná azt az egységes nagy szeretetet és különülve érezné, hogy mennyi illeti abból az egyiket és mennyi a másikat. A nagymama része most is épen olyan egységes, nyugodt melegségben áll, mint

A «Vasárnapi Ujság» regénytára 1896. évi 6. szám.

eddig, ott nem változott semmi. De a más két részbe valami nyugtalanító és fájdalmas vegyül. Keresi önmagában, hogy vajjon nem ő-e az oka édes apja megváltozásának; vajjon nem neheztel-e valamiért reá? Néha oly türelmetlen, néha váró tekintettel néz a szemébe, s ettől a nézéstől minden idege remegésbe jó. Már hetek óta mind csak ez foglalkoztatja, közönyös minden iránt és folyton azon retteg, hogy hátha ezentúl már nem úgy lesz, mint eddig volt? Pedig az olyan jó volt! Az a bensőség teljes meleg szeretet, mely fiatal életére ömlött, ha egyszer kihűlné, akkor ő nem is tudna tovább élni!

Mikor megtudta, hogy haza hazakivánczozik, remélni kezdett. Hátha a kis leány visszahozza a régi derűt? Nem úgy lett! Édes apja még idegesebb; jól látta, hogy nagy erejébe került az a vidámság, melylyel vendégeit fogadta.

— Szegény, szegény apa, vajjon mi bánt téged? ... És a kicsi? Az is oly különös!

Hiába akar annál megnyugodni, az sem kelti már fel az eddigi hangulatot: de hát miért van ez? Nem érti, nem érti! Semmit sem ért; de azt tisztán érzi, hogy édes apja szenved, s ez nagy fájdalmat okoz az ő gyöngéd szívének.

V.

Immár a tavaszi esték enyhébbek és a nagymama megengedi, hogy a gazdag vacsorák után a verandán szolgálják fel a theát. És ez kedvére van a ház urának is; egy olyan sarokba téteti kis asztalt, hol széles leveleit bontogatja egy hatalmas Musa-tő.

Ott könnyű úgy ülni, hogy a levelek elfedjék az ember arcát mindig, mikor azt akarja és Zúdor Kelemen minden este azt akarja. Részt vesz a társalgásban, néha vidám dolgokat beszél, de mindig úgy ül, hogy arca egészen a levélzet árnyékába essék és ne kelljen vidámságot erőszakolni vonásaira. Részt hozza, a másik sarok előtt a család öreg diófája teregeti még csak alig levelelő ágait s valahol az egyik ágon meg-megszólal a fülemile, de egy pár csattogás után ismét elhallgat. Piri észszetesi fehér kis kacsóit, felnéz a fára és gyermekes naivsággal eseng:

— Kérünk szépen, ne hallgass el! — Pedig inkább szereti, ha nem szól. — És a mint ott áll a homályos világosságban, érzi, hogy minden szem őt nézi. Nagymama nem szereti az ilyen kiállásokat és magához szólítja, s hogy épen mondjon neki valamit, megjegyzi:

— Ma ismét nagyon könyven öltözött, megfázhatasz. — Aztán egész halkan teszi hozzá, miközben gyöngéden megozibálja a csipkeit:

— Te, «kicsi», minden va-

csorára úgy kicsipd magadat, mint ha nem is itthon lennél!

Piri hangosan felel:

— Hát, nagymama, azok a régi jó magyar leányok, a háziasság eszményképei, nem otthon; a családban akartak-e csinosak lenni? Lám, most a zsürokon a háziak legelegánsabbak...

— Idehaza más divatot fogunk üzni, kis unokám. Aztán ha a vidékről látogatóba jönnek, az nem zsűr lesz, hanem a magunk nyelvén ebéd vagy vacsora, nem is kell hozzá egy külön meghatározott nap, a mi más szavakkal azt teszi: ma jöhettek, elszántam magamat, hogy valamit megcsodáltassak veletek. Máskor nem fogadok, nem kelletek, maradjatok a pokolban! De én szeretem az embereket és mindig lesz a számukra egy meleg istenhozottam, s talán egy jó ebédem is.

Mily üdék, frissek az érzelmei ennek a nyolczvan éves aggnőnek, s mily ósdi beszédnek tartja a «kicsi» nagymamája szavait. Mosolyogva lebén a theasztalhoz. Zsomby Peti épen akkor teszi le türes csészéjét, felnéz a szemébe, a theakanna után nyúl és azt kérdi, hogy tölthet-e még egy csésze rumot?

A szép fiú elpirul, Daczó szeliden mosolyog; de az őcs — a ki szintén nem megvetője a szesz italoknak — hetykén veti oda:

— Bizony mi nem herbatheat iszunk, mikor theázunk!

E szellemesség után utat veszve, befordul az ebédőbe. Daczó Pali abban van, hogy a tálezára kirakott boroknak ad ilyenkor látogatást, de a bátya tudja magáról, hogy az öreg

Neogrady Antal rajza.

A kicsi mosolyogva fúrta szőke fejcskáját kettőjük közé.

inas fiatal leánya be szokott jönni és az apjának segít az ezüstnemű elrakásában.

Most Ilon veszi kezébe a theáskannát és az apja felé tart. Mint szeretne mellé ülni abba a homályos kis zugba s elbeszélgetni úgy, mint hajdan, a mikor olyan jó volt... tartózkodva áll apja előtt és halkán kérli:

— Édes apa, tölthetek?

Zúdor felrebben és ideges elutasító mozdulatot tesz a kezével. — Nem kell!

A leány elhalványul és vissza akar húzódni, de az apa megfogja a kezét, meg is cizírogatja, s úgy menti magát nyájas szóval: melege van, nem mer több theát inni, pedig a levegő olyan üde, szeretne az ember vagy száz évig élni, hogy ezt a zamatos frissességet mind magába szívja. Aztán elhallgat, a leány sem tudja, mit szóljon, mert érzi, hogy az édes apjánál az előbb tanusított zordság volt az igaz, nem pedig ez a vidámság. Szótlanul húzódik félre s úgy tesz, mintha elmerülne az est kékes homályába. De

Thornpipe, a bábjátékos.

érzi, hogy apja őt nézi, és kihajol a könyöklőn a pünkösdi rózsák közé. Nem tudja, miért okoz neki fájdalmat az a nézés: rossz-e valamit, követel-e valamit?

És valóban, az apja öntudatlanul vádol is, követel is. Pedig mélyen szereti azt a gyermeket s most mégis mintha az lenne oka annak a lelki szenvedésnek, melyet már-már alig tud leplezni. Ha az a kis szőszke leány lenne az Ilon helyén, az már rég férjhez ment volna és az apát nem gyötrené az a gondolat, hogy az ő halála után mi lesz az áldott öreg anyjával? Pedig ő alkalmat nyújtott, hogy leánya megszeressen egy olyan ifjút, a ki nagyon méltó egy derék leány szerelmére... de egy bizonyos nap óta semmi sem akar sikerülni és minden rá-súlyosodik az ő lelkére.

A mint Ilon a könyöklőn kihajol, a pap feláll és hozzámegy. — Segítek neki a természet imáadásában, — mondja magában és simulékony, szép hangján nyomban elkezd dicsérni a holdfényben úszó tájat, a természet örök szépségét:

— Nézzé csak, nagysád, a sötét hegyek felett

az égnek amaz ezüstös szalakkal átszőtt, halvány színeit, mily puhán olvadnak egymásba...

Nem folytathatta, mert a «kiesi» felszökött Tarczy mellől és mosolyogva furta szőke fejcsékjét kettőjük közé:

— Ha, csak! Miféle zaj van odalent a faluban. Mi? Nem hallják, vajjon nem lakodalmi vigasság?

(Folyt. köv.)

SENKI FIA.

Regény.

Irta VERNE GYULA.

ELSŐ RÉSZ.

AZ ELSŐ LÉPÉSEK.

I.

Connaughtban.

Irlandot, a melynek területe körülbelül tíz millió hektár, a Nagy-Britannia uralkodójától

nevet már századok óta kellene viselnie: nyolcz millió lakos közt három millió a koldus!

Westport, a Connaught tartomány kis városainak egyike a Clew-öbölben fekszik, a melyből háromszázhatvanöt sziget vagy szigetekcske emelkedik ki. Ez az öböl, hegycsúcsokkal, előhegyekkel, előszögellő földnyelveivel, a melyek megannyi szárazföldre hasonlítanak, és a sük tenger hullámainak őrlik, egyike a legszebbeknek az összes irlandi partokon.

Westportban fogjuk a Senki fiát találni e történet kezdetén. Később majd meglátjuk, hol, mikor és hogyan fog e történet végződni.

E mezővárosának körülbelül ötezernyi lakossága nagyrészt katolikusokból áll. E napon, vasárnap, 1875 június 17-én, a lakosok nagy része a templomba ment reggeli misére. Connaught rendkívül nyomorult vidék. Teljesen megérdemli azt a közmondást, a mely róla közszójon forog: «Connaughtba menni annyi, mint a pokolba menni!»

Az emberek szegények Felső-Irland városkaiban, de mégis, ha vannak lakodalmi rongyaik, vannak aztán ünneplő rongyaik is: fodros, csipkés, tollas foszlányok. Az emberek

Néhány matróz pipaszóval sétálgatott fel s alá a rakparton.

«Fogsz-e tovább menni, eb fia? ...» úgy látszott, mintha egy másik állathoz beszélne, a mely a taliga hasában volt elrejtve; mikor pedig így szólt:

«Elhallgatsz, kutya kölyke?»

Ilyenkor aztán a nyögés megszűnt és a taliga lassan tovább haladt.

Ennek az embernek a neve Thornpipe volt. Vajjon hova való lehetett? Ne kutassuk, mert ez egészen közönyös. Elég azt tudnunk, hogy egyike volt azoknak az angol-szászoknak, a kik nagyon is fölös számmal születnek a brit szigetek alacsonyabb néposztályaiban. Thornpipe-nek nem volt nemesebb érzése egy vadállatnál; se több szíve, mint egy sziklának.

Mihelyt ez az ember Westport legelső házaihoz ért, bekanyarodott a főútezőra, a melyet két oldalon tisztességes házak és hangzatos czigi boltok szegélyeznek, csak hogy a boltokban kevés a vásárolni való portéka. E főútezőra ronda sikátorok rekednek, mint megannyi iszapos patak egy tiszta vízi folyóba. A Thornpipe taligája nagy dübörgéssel rohogott végig az éles és göröngyös kövezeten, kétségkívül nem csekély kárára a marionetteknek, a melyeket a komédiás a connaughti helységek lakosainak mulattatására sétáltatott szerteszét az országban.

Miután közönség sehol se mutatkozott, Thornpipe tovább ment és a sétatér bejárásához ért, a melyen a főútezőra végig megy, két sor szilfa közt. A sétatéren túl egy park terül el, a melynek szépen gondozott és homokkal behintett fasorai a kikötőhöz vezetnek le, a Clew-öböl partjára.

Mondanunk sem kell, hogy a város, a kikötő, a park, az utcák, a paloták, a hidak, a templom, a házak, a kunyhók mind ama gazdag földesurak egyikének tulajdonai, a kiknek sajátját képezi csaknem az Irland egész földje. Az itteni földbirtokos a tiszta és ősi nemesi vérből származott Sligo marquis, a ki a hűbéreseinek nem épen rossz földesura.

Thornpipe körülbelül minden húsz lépés után megállította taligáját és elkezdett kiabálni oly hangon, a mely egy rosszúl megkent gép bántó nyikorgásához hasonlított:

— Marionettek... királyi marionettek! A királyi család képmásai!

Senki se jött ki a boltokból, senki se dugta ki a fejét az ablakokon. Itt-ott néhány rongyfoszlány tűnt elő a mellékutczákon és ezekből a rongyokból sápadt és kiéhezett arcok kandiáltak ki, vörös szegélyű és mélyen becsott szemekkel. Majd csaknem egészen meztelen gyermekek jelentek meg és közülök ötven vagy hatvan végre nekibátorodva, odamentek a Thornpipe szekere mellé, mikor a komédiás a sétatér nagy fasorán megállt és valamennyien egyszerre elkezdtek kiabálni:

— Copper... copper!

Ez a neve egy rézpénznek, a fillér egy töredékének, a melynél kisebb értékű már nincsen. És kitől koldultak ezek a gyermekek? Egy embertől, a ki hajlandóbb volt maga is alamizsnát koldulni, mint adni! De ugyancsak mégis pilantásokat is lövellt rájuk és szilajul forgatta a szemeit, kézzel-lábbal fenyegette a szegény gyermekeket, a kik kénytelenek voltak igen tiszteltteljes távolságban maradni a korbácsától, még inkább a rossz bánásmód által valóságos vadállattá lett komondor fogaitól.

És Thornpipe különben is dühös. Kiáltásai elhangzanak a pusztában. Paddy, — így nevezik az őrket, valamint John Bullnak az angolokat, — Paddy legesekélyebb kíváncsiságot se tanusít!

Miután semmiféle komoly néző se mutatkozott, daczára a komédiás ismételt felhívásainak, a taliga tovább indult, nagy nehezen vontatva a teljesen lesoványodott eb által.

Thornpipe tovább folytatta e sétatér a sétatér pompás szilfáinak árnyékában. Egyedül volt. A gyerekek is végre elszompolyogtak. Így ért el a szép fasoroktól átszelt parkig, a melyet Sligo marquis átengedett a közforgalomnak, hogy megkönnyítse a hozzáférést a kikötőhöz, a melybe máskülönben csak egy angol mérőföldnyi kerülővel lehetne eljutni.

— Marionettek... királyi marionettek!... A királyi család képmásai!

Senki sem felelt. A madarak éles sikoltással röptek egyik faról a másikra. A park ép úgy el volt hagyva, mint a sétatér. De minek is jött Thornpipe éppen vasárnap ide, a mise ide-

jén, meghívni a katolikusokat a mutatványaira? Valóban Thornpipe nem lehetett irlandi származású. Talán delután a mise és a vespérnye közt a kísérlet szerencsésebben ötött volna ki? Minden esetre nem ártthatott lemennie a kikötőig, a mit csakugyan meg is tett sűrű káromkodás közt, szidván és a pokolba kívánván egész Irlandot.

A kikötőt nagyon kevesen látogatják, noha a legnagyobb és legvédelettebb ezen az egész partvidéken. Csak azért vetődik ide néha egy-egy hajó, mert szükséges, hogy Nagy-Britannia, vagyis Angol- és Skótszág segélyezze a sivar Connaughtot a részét ama szükséges terményekkel, a melyeket e kiellen föld nem tud megteremni. Irland gyermeke, a ki e két emlőn táplálkozik, csak hogy a dajkák drágán fizetetik meg vele a tejet.

Néhány matróz pipaszóval sétálgatott fel s alá a rakparton. Magától értetődik, hogy vasárnap a kirándulási munka szünetelt.

(Folytatása következik.)

UTAZÁS EGY JOGVÉDŐVEL.

Eletkép.

Irta MARK TWAIN.

Angolból fordította ifj. Szász Béla.

(Vége.)

A vasúti utazás alatt mindössze egy kalandunk akadt. Hartford és Springfield között egy pinczérfü jött be a vasúti kocsiába, tálcán különböző frissítőt hozva. A fiú oly nagy buzgalommal kínálta italait, hogy egy pohár sör felborult a tálcán s a pohár egész tartalma az egyik úri ember fejére ömlött, a ki kényelmesen végignyújtózva feküdt az ülésen. Lett erre irtóztató riadalom. A leöntött úri ember szitkozódott, mint a jégeső, a miben két másik utas, a kik hozzá látszottak tartozni, ugyancsak segítségére volt. A fiú hiába kérte az engedelmet, hiába esküdözött, hogy ő nem oka semminek, hanem a vonatvezető, a ki egyszerre nagyot rántott a vonaton, a három úr annál jobban lrmázott. A nagy zajra elősietett a kálauz is, s megtudva az éktelen zsvaj okát, jól megránczigálta a fiú fülét. De a három úr még ezzel sem érte be, s kereken kijelentették, hogy a mint megérkeznek Bostonba, azonnal feljelentik a fiút az igazgatóságnál és elcsapatják, el fogják csapni. A haragos utasok előkelő kereskedőknek látszottak, s igen fel lévő indulva, feltehető volt róluk, hogy fenyegetéseiket képesek is, készek is lesznek beváltani. A fiú se halt, se eleven nem volt.

Az őrnagy csillapítólag lépett a harczoló felek közé. Igyekezett rábeszélni a bostoni kereskedő urakat, hogy ne akarják ezt a szerencsétlen fiút egy ügyetlenség miatt tönkre tenni, kényerétől megfosztani. Látna azonban, hogy így célt nem ér, szokásos «diplomáciai»-ját vette elő.

A vasúti állomáson.

— Hiszen, mondá, — ha az urak minden áron a mellett vannak, hogy a fiút feljelentik, ebben szolgáltatjuk állhatok s eljárhatok a vezérigazgatónál...

A három haragos úr közül az egyik közbeszólt:

— Tetszik talán személyesen ismerni Bliss urat?

Az őrnagy szerényen jegyezte meg: — Nagybátyám.

Ez hatott. A három úr, különben is kissé már lecsillapodott, abban állapodott meg, hogy ők bizony nem vesztegetik azzal az időt, hogy személyesen járjanak el az igazgatóságnál, ha igen tisztelt útításuk — már mint az őrnagy — olyan szíves, hogy magára vállalja az egész dolgot, a mi nem is okozhat neki nagy fáradságot, miután a vezérigazgató a nagybátyja.

Szükségtelen is talán megjegyeznem, hogy Bliss úr, az igazgató, ép oly kevéssé volt nagybátyja az őrnagynak, mint nekem vagy önöknek.

Másnap, mikor Bostonból visszautaztunk New-Yorkba, semmi sem adta elő magát. Lehet, hogy ez csak annak volt köszönhető, hogy az éjjeli vonattal utaztunk és egész úton úgy aludtunk, mint a tej...

A kálauz egy percig gondolkodott.

Chicago-ban tizenegy napig feküdtem betegen, úgy hogy a kiállításból épen semmit sem láthattam, mert a mint a szobát elhagyhattam, azonnal utaznom kellett haza. Az őrnagy elutazásunk előtti nap külön szalon-kocsit bérelt ki, hogy a lehető legnagyobb kényelemben utazhassam. A mint azonban másnap megérkeztünk az állomáshoz, a legnagyobb sajnálattal adták tudtunkra, hogy valami félreértés folytán a részünkre fentartott szalonkocsit az előbbi vonat-hoz csatolták s így az már három óra óta útban van New-York felé. A kálauz azonban kijelentette, hogy kárpótásul egy külön kocsit bocsát rendelkezésünkre. Az őrnagy erre kereken kijelentette, hogy ő másképen, mint szalonkocsiban, miután azt rendelt, nem utazik, és inkább hajlandó várni, a míg valahonnan kerítenek egyet.

— Ön talán várhat, — felelé a kálauz, — mi azonban nem. Tessék tehát beszállani, mert azonnal itt lesz az indulás ideje.

Az őrnagy azonban nem engedett. Ő szalonkocsit rendelt meg, és ha a vasúttársaság a megrendelést elfogadta, kötelessége szalonkocsit állítani elő. Honnan veszi, az neki mellékes, de ő másképen nem ül. Ha e miatt késni kell is valamit, abba még beleegyeznek, de a vonat nélküle és az ő megrendelt szalonkocsija nélkül nem indulhat el.

— De uram, — erősítgeté a kalauz, — most már nincs arra időnk, hogy egy szalonkocsit teremtsünk elő. Ne tessék tőlünk lehetetlenséget kívánni. Félreértés történt, mi vagyunk a hibásak, elismerjük, de végre is, mit tegyünk? Egy közönséges első osztályú kocsiiban is egészen kényelmesen lehet utazni.

— Nem is az én kényelmemről van itt szó, — mondá az őrnagy, — hanem a közönség jogos igényeiről, melyeket meg kell védelmezni a vasúti társasággal szemben. Ha én a dolgot most szó nélkül hagyom, a legelső emberrel, a ki szalonkocsit rendel, önként épen így fognak elbánni. Különben. ha nem kapom meg a magam szalonkocsiját, kénytelen leszek itt maradni Chicagóban és bepörölni a vasutársaságot — szerződésesség miatt!

— Bepörölni a társaságot? ilyesmi miatt?
— Természetesen.
S az őrnagy olyan képpel fordult meg, mint a ki egyenesen a bírósághoz indul.

A kalauz egy perczig gondolkodott, s azután így szólt:

— Tessék csak kérem várni egy kicsit, mindjárt hívom az állomásfőnököt.

— Vagy vegyék el attól az úrtól is a sonkát, vagy hozzanak nekem is.

Fél percz se telt belé, az állomásfőnök már előttünk állt.

Ez előtt az őrnagy megint ismételte, hogy mi történt, s hogy ő követeli a megrendelt szalonkocsit, különben pórt akaszt a társaság nyakába. Az állomásfőnök, kezdetben kissé magas hangon beszélve, hamar kénytelen volt belátni, hogy az őrnagynak igaza van, s kijelentette, hogy szerezni fog neki szalonkocsit, habár a föld alól is.

A föld alatt sok minden drága és értékes dolgok lehetnek, de szalonkocsik aligha. Az állomásfőnök nem is onnan kaparított egyet, hanem a készletben levő egyetlen szalonkocsi tulajdonosát szállította ki s tiltette át egy másik közönséges kocsiosztályba, mi pedig az őrnagygyal győzelmesen vonulánk be a szalonkocsiiba.

Ütközben a kalauzzal nagyon jól összebarátkoztunk, s ez nem késztet kijelenteni az őrnagynak, hogy nagyon jó lenne, ha sok utas tenne így, legalább a vasutársaság jobban igyekeznék eleget tenni kötelezettségeinek...

Este az étkező-kocsiban az őrnagy sült sonkát kért.

— Nagyon sajnálom, — szólt a pincér, — de nem szolgálhatok. Sült sonka nincs is az ét-lapon, már pedig mi csak azzal szolgálhatunk, a mi az étlapon van.

— Az az úr ott a másik asztalnál, — jegyzé meg az őrnagy, — sült sonkát eszik.

— Hja, kérem, az egészen más. Az az úr ott felügyelő a vasutársaságnál.

— Annál inkább akarok hát én is sült sonkát. Efféle megkülönböztetéseket nem tűrök el. Csak gyorsan hát, hozzon nekem sült sonkát.

A pincér elment, de nem sokára visszajött a szakácscsal, a ki kijelentette, hogy miután a szabályzatok értelmében csak olyan ételt vagy italt szabad kiszolgáltatni, a mi az étlapon van, sült sonkával nem szolgálhat.

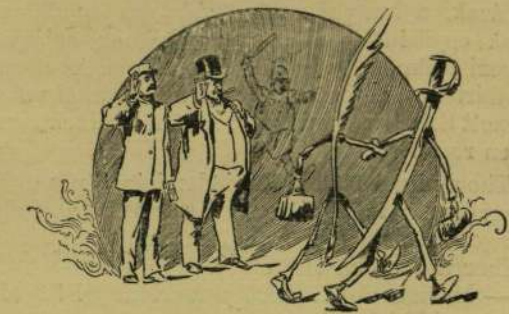
— No, ha ez van a szabályzatban, — mondá az őrnagy, — akkor tessék ezt a szabályzatot részrehajlás nélkül megtartani, — vagy pedig részrehajlás nélkül megszegni. Vagy vegyék el attól az úrtól is a sült sonkát, vagy hozzanak nekem is.

A szakács nem tudta, mit csináljon. Szerencsére ép ebben a pillanatban ment át a termen a mi kalauzunk, a ki már Chicagóból jól tudta, mennyire szíven viseli az őrnagy a közönség érdekeit. Megértvén a szakácsot, mi baj van, félrehívta azt és így szólt hozzá:

— Ne törődjék a szabályzattal. Azt a tanácsot adom önnek, hogy adjon annak az úrnak ott, a mit csak kíván, és ha az nem volna a vonaton, akkor állíttassa meg a vonatot és tereptse elő — a föld alól is.

A vonat nem állt meg, a sonka nem került elő (szerencsére!) a föld alól, de két percz múlva mégis ott volt az őrnagy előtt, a ki gyorsan elfogyasztotta a sült sonkát, miközben kijelentette, hogy ő csak az elv kedvéért és a közönség jogos igényeinek érdekében ragaszkodott annyira ehhez a kívánsághoz, mert neki ugyan nem kell a sonka, sem sült, sem főve, — sem testének, sem lelkének...

A chicagói vilákiállítástól ugyan máig se láttam semmit sem, de legalább szerencsém volt utazhatni — egy jogvédővel.

A főváros legszebb látványossága (az Andrássy-út végén)

Fesztly Árpád óriási körképe:

a magyarok bejövetele.

Ez a kép három évig készült, s a magyar festőművészet legnagyobb alkotása. Egy 1800 cm-ternyei e csúlsz szőtt vászonra s a hozzá épített kör-alaku palotában a magyaroknak a volézi völgybe való beérkezését tünteti fel.

A kép szembetűnő részei:

1. Árpád és a vezérek.
2. A harcra a szláv had maradvékával.
3. Latorcz és a fogoly szlávok.
4. A fejedelem-asszony és a magyar nők bevonulása az órkös szekereken. Előttük a pogány oltár a rajta haldokló szláv pappal.
5. A nőrablás.
6. A pogány magyarok fehérülő-áldozata. A táltos, a ká-

dár, táncos leányok, bonczok, igriczek és dobosok csoportja. 7. Sátorverő magyarság. A háttérben a beregi rónaság, Lovácska, a munkási várhegy, a Latorca-folyó, az Istenhegy, Pálhegy, Szarkahegy stb. mérőföldre terjedő messzeségben látható.

Látható délelőtti 9 órától esti 6 óráig. Este villamvilágításnál.

Belépő díj 50 krajczár.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

KÖZJOGI SZABÁLYTALANSÁGOK ÉS ÉSZREVÉTELEK.

Dr. Kiss Istvánnak az egyházi kinevezésekre vonatkozó kifogásaira.

(Alkotmányjogi értekezés.)

Irtá

gróf VIGYÁZÓ FERENCZ.

Árá füzve 50 kr.

BUDAPESTI CZIM- ÉS LAKJEGYZÉK

HITELES ADATOK ALAPJÁN

szerkesztette

JANSZKY ADOLF.

Kilenczedik évfolyam 1896—97.

Ára vászonba kötve 6 frt.

Ezen IX. évfolyam a millenniumi kiállításra való tekintettel az előző évfolyamoknál jóval bővebb és mintegy 28,000 új cízzel szaporodott. Hogy e mű legújabb kiadása mily lelkiismeretesen van összeállítva, kitűnik azon körülményből, hogy jelenleg 65 ív tartalommal jelenik meg, míg IV. évfolyamában alig 34 ívből állott.

A gazdag tartalom a következő: Az utcák, utak és terek teljes jegyzéke (fekvésük meghatározásával), a színházak nézőtereinek helyrajza, teljes házjegyzék (a helyr. és házszám, valamint a tulajdonosok neveivel), tisztí czímtár (a fővárosban székelő összes hatóságok, testületek, intézetek, iskolák, egyletek, fűrdők, gyógyintézetek, közlekedési vállalatok stb., hiteles adatok alapján), a budapesti és újpéti bejegyzett összes cézgek (a cég-társak, üzletnem és czím megjelölésével), gyárosok, iparosok, kereskedők, mérnökök, orvosok, ügyvédek stb. jegyzéke foglalkozás szerint és betűrendben, végül teljes lakjegyzék.

időközben jelenik meg, összesen tíz füzet, s e század minden évéből közül színezett képet legalább 3 alkalommal, egész az 1896-iki divatig, a mikor aztán pótoltnak az új divatokkal, melyekhez a „Monasztély és Kuzmiki utódai” czég a párisi mintaruhákról felvett képeket szolgáltatja. Az első füzet megjelent, kartonlapokra nyomtatott színes képekkel, az 1802—1828 közti időkből. A kiállítás díszes, s egy füzet ára 3 forint. A vállalatot a kiadó czég Klotild főhercegnőnek ajánlja. Megrendelhető Dobrovsky Ágost budapesti könyvkereskedésében. Ára 40 kr. A vállalat 12 füzetre van tervezve.

Új zenemű. Rácz Laciától, a nagyhíró elhunyt Rácz Pál 36-ik fiától megjelent: „Ede csárdás” az 1896-iki vajda-hunyadi kereskedő-bál alkalmából. Zongorára írva. Három rész: lassú, palotás, csárdás. Szövegét Rácz Laciné írta. Ára 2 korona.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia febr. 3-iki ülésén Zichy Antal elnököl.

Szinyei József az eszmél szóval foglalkozott és kimutatta, hogy ez nem elhomályosult összetétel, mint Budenz magyarázta, hanem származéka az *esz* szónak, ugyanolyan képzésű, mint a *becsmél* és a *csingél* *kegyelmél* ige s képzőjének mása megvan a votják nyelvben ma alakban. — A második felolvasó Pastiner Gyula volt, ki a XVIII. századbeli magyarországi falstestvéreket ismertetve. A XVI. és XVII. századból, midőn házának a török alatt nyögött, nincsenek emlékeink. A XVIII. században a barokkművészet játsza a főszerepet. Ekkor már voltak jeles festők, Mányoki és Kupeczy, kik azonban az arcképfestést művelték s életüket külföldön töltötték. Az egyházi festészet hazánkba ez időben nem egyenesen jutott Olasz- és Franciaországból, hanem a szomszédos osztrák tartományok révén, mindöfgyva a hanyatló művészet színvonalán állanak az ezenkori falstestvények. A legnevezetesebb falstestvények e körből a következő helyeken vannak: Szombathely, Eszterháza kastély, Győr, Pápa, Székesfejervár, Martonvásár, Budapesten az egyetemi templom, Vác, Bohuszlávecz, Eger és Jászó. Pastiner alapos tanulmányát megjelénzték, és Szily Kálmán fötitkára jött a sor, ki ismét egy eddig ismeretlen régi magyar nyelvemléket mutatott be, régi magyar imádságok könyvét, melynek helyesírása, régi írásmódja, s több jele azt sejteti, hogy 1510—1520 táján keletkezett. A 161 piros levélből álló könyvet Lőczy Lajos hozta a fötitkári hivatalba. A szövegből az is kiderül, hogy ferenczrendi barátok írták egy Katalin nevű nő (alkalmasint apáca) számára. Tartalma legnagyobb részben szűz Mária-hoz és más női szentekhez szóló imádságok, de ezekben ismeretlen régi magyar szók nem igen fordulnak elő. A kódexet mostani tulajdonosa, Lázár Zelma, midőn nyelvtörténeti becseről értesült, felajánlotta ajándékolni az akadémának. A fötitkár indítványozta, hogy e nyelvemléket, melyet a Lázár-család több mint két évszázadon át híven megőrzött s az enyészettől megmentett, iktassa be az akadémia Lázár-kódex név alatt a magyar irodalomtörténetbe. Az indítványt helyesléssel elfogadták.

A Kisfaludy-társaság febr. 5-én Gyulai Pál elnöklete alatt tartotta közgyűlését, melynek folytatása a vasárnapi diszülés lesz. A társaság tagjai sorában két üres hely van, de ezekre egyetlen ajánlat sem érkezett. A gyűlés tehát a pályázatok eredményével foglalkozott.

A Lukács Krisztina-féle alapból kitűzött 500 frtos díjra („A honfoglalás mondái”) egy munka érkezett, melyet a bírálók jelentése igen dicsér. Nagy tudással, önállósággal van megírva s alapvető és uttörő munka a felvett tárgyban. Nemesak a honfoglalás, hanem a hun mondakör meséit, legendáit is feldolgozta, éles vizsgálattal. A Csanád-monda és Zalán-monda feldolgozását az egyik bíráló, Zichy Antal a műkritika remekének mondja. Egy másik bíráló, Szilády Áron úgy találja, hogy a még ismeretlen szerző sikerült nyomozta, hogy Béla király névtelen jegyzője, Anonymus aligha más, mint Adorján érsek. A kitüntetett mű szerzőjét rejtő jelgés levelet a vasárnapi diszülésen bontják föl. A Társaság nagy érdeklődéssel hallgatta a bírálók jelentését és egyhangulag elhatározta, hogy a „Honfoglalás mondái”-t a maga költségén fogja kiadni. A többi pályázati jelentések kevésbé kedvező eredményről számolnak be. Az „Arany János élete és munkái”-nak megírására kitűzött 500 frtos Lukács-féle díjat a pályaművek egyikének sem lehetett kiadni. Nem adták ki Bulovszky-né 200 forintos díját sem, melyre *elbeszélő költemények* némi elismerésben. A társaságnak jelenleg már 154,552 frtnyi vagyon van. A jövő évi bevételeket 10,126 frtban irányozták elő, a kiadásokat pedig 9096 frtban. Megállapították a vasárnapi ünnepies közlés tárgysorozatát is,

mely a következő: 1. Elnöki megnyitó, Gyulai Páltól. 2. Titkári jelentés, Vargha Gyulától. 3. „Egy kolostor templomából”, költemény Jakab Ödöntől. 4. „Utazás Pestről Budapestre”, rajz Ágai Adolftól. 5. „Virágének”, költemény Kozma Andortól. 6. „Márta”, elbeszélés Herczeg Ferencztől. 7. Homér Iliászából, Baksay Sándortól. 8. „Stella maris”, költemény Váradi Antaltól.

A Széchenyi-lakoma a nemzeti kaszinóban. A nemzeti kaszinó febr. 2-án tartotta meg alapítójának gr. Széchenyi Istvánnak emlékeztetőre szokásos évi lakomáját, melyen áldomás kíséretében üritik ki az alapítót által hagyott serleget. Ez alkalommal b. Vay Béla, a főrendiház alelnöke mondta az ünnepi felkészőnt. Ugyanakkor volt az egy hét előtti közgyűlés folytatása, melyen a választások eredményét hirdették ki.

Nagyrészt a tavalyiakat választották újra, változás mindössze annyi állott be, hogy az elhalt Blaskovich Miklós és Odessalchi Gyula herceg helyére, mint új választmányi tagok Szilágyi Dezső és gróf Károlyi Sándor jutottak be. Igazgatók lettek: gróf Andrássy Aladár, gróf Esterházy Mihály és Hollán Ernő altábornagy.

A kolozsvári nemzeti kaszinó alapítványa. A legelső magyar társaskörnek, a budapesti Nemzeti Kaszinónak példáját hamar követte a kolozsvári mágánkaszinó. Jan. 30-iki közgyűlésén a nemzeti ünnep emlékére háromezer forintot alapítványt tett a siketnémké kolozsvári intézetének.

MI UJSÁG?

A királyné és az ezredéves ünnep. Erzsébet királyné ő felsége Cap-St. Martinból intézkedett az iránt, hogy a koronázás évfordulóján, június 8-án tartandó nagy nemzeti ünnepélyen, midőn a királyi pár a trónon fogadja az országgyűlés két házának hódotát, magyar nemzeti ruhában jelenhessen meg és e végből elrendelte, hogy a magyar királynői öltözkészítet és mintákat terjeszessen elé. Az előkelő hölgyvilág is nagyban készül, hogy az ünnepélyekre nemzeti viseletet öltönn fel.

A koronázási jelvények az ezredéves ünnepélyeken. Bécsebl jelentik, hogy Lichtenstein herceg főlovászmester elkészíttette annak a két haffatagú diszhintónak a rajzát, melyen június 5-én a koronát és a koronázási jelvényeket a Mátyás-templomba s innét június 8-án az országgyűlés palotájába viszik. Az egyik hatlovas hintóban lesz a korona és a koronázási jelvények, a másikkban pedig Szilágyi József és báró Radvánszky Béla koronaőrök foglalnak helyet. A hintók rendkívül díszesek lesznek.

A pusztaszeri ünnep, melynek az ezredéves ünnepélyek sorozatát ápril 28-ikán kellett volna megnyitni, későbbre maradt. Július hó második felében tessik csak le a pusztaszeri emlék alapkövét.

Kolozsvár és az ezredév. Kolozsvár városa millenniumi emléklül lefesteti Roskovics Ignác jeles művészünkkel az 1848-iki erdélyi országgyűlésnek azt a lélekemelő jelenetét, mikor kimondják az uniót Magyarországgal. A művész már az ősszel elkészítette a kép kitűnő vázlatát. Kolozsvár város közgyűlése e hó elsején 20,000 frt költséget szavazott meg a képre. Ugyanekkor kimondotta, hogy Mátyás király szobrának alapkövét is leteszi a nyáron.

Zalka győri püspök kitüntetése. Zalka győri püspöknek, aranyminiséje alkalmából, a király az első osztályú vaskorona-rendet adományozta, elismerésül azoknak a nagy érdemeknek, a melyeket a püspök ötven évi lelkipásztori működése alatt az egyház, a tanügy, a közjótékonyosság és az irodalom terén szerzett.

Gr. Zichy Jenő már visszatérően van a Kaukázusból s egyik levelében azt a reményét fejezi ki, hogy febr. 20-ikán Budapesten lesz.

Magyar rokonság a Kaukázusban. Dr. Bálint Gábor, az ismert nyelvtudós a kolozsvári egyetem tanára, ki részt vett gr. Zichy Jenő első ázsiai útjában, s ki ezelőtt 20 évet töltött Ázsiában, nagyobb tanulmányt ír a Zichy-féle expedicióról. Mint Kolozsvárról jelentik, az ázsiai nyelvek ez alapos buvárga megállapította, hogy a *kabard* nyelv testvéryelve a magyarnak, a japán, koreai, mandsu, stb. turáni nyelvről. Bálint hazajötté után folyton a kabardok összehasonlító nyelvtanán dolgozva, bizonyítja, hogy a Konstantin Porfirigenitus által a honfoglalás idejéből említett kabard nép maradványa a Terek vize két partján lakó jelenlegi kabard

nép. Bálint Gábor könyve a milleniumra jelenik meg. A szerző annyira át van hatva meggyőződéséről, hogy élő tanuként egy *kabard párt* szeretne elhozni a milleniumi ünnepekre. Veleménye szerint gr. Zichy Jenő sürgősen föl kellene kérni erre.

Osztrák miniszterek a kiállításon. A kiegyezési tárgyalások végett Budapesten időzik most gr. Goltchowsky közös külügyminiszter, gr. Badeni osztrák miniszterelnök, lovag Gutenberg vasúti, br. Glanz kereskedelmi és Bilinsky pénzügyminiszter. Ezek, a külügyminiszter kivételével, e hó 5-ikén az egész délutánt a kiállítás területén töltötték, s Schmidt József miniszteri tanácsos, a kiállítás igazgatója fogadta és kalauzolta őket. Bejárva a kiállítás egész területét, a miniszterek sürűn adtak kifejezést meglepetésüknek a kiállítási csarnokok külső szépsége és elrendezése fölött. Különösen a történelmi csoport eredeti ötletét és hatásos formáját dicsérték nagy elismeréssel. Az osztrák miniszterek csak az alkony beálltával hagyták oda a kiállítás területét, miután Schmidt igazgatónak köszönetet mondtak a kalauzálásért.

Pulszky Károlyt, az országos képtár ismert, nagylehetségű igazgatóját orvosi tanács következtében február hó 4-ikén beszállították a lipómezei országos intézetbe. A tudományos világban és a hazai közéletben oly nagy szerepet vívó Pulszky-családot sújtó eset rendkívüli föltűnést okoz, Pulszky Károly baját az orvosok agyléggyulladásnak (paralisis progressiva) és gyógyíthatatlannak mondják. Pulszky Károly, mint az országos képtár igazgatója, azzal volt megbízva, hogy az ezredik évforduló emlékére tervezett szépművészeti múzeum számára a renaissance-korból való festményeket és szobrokat vásároljon, s e célra több mint négyszázezer frtnyi összeget bizott rá a kormány. Pulszky Károly az utolsó két év alatt e végből sokat utazott a külföldön s művásárlásokat tett. Végleg azonban nem számolt le eljárásáról. A képviselőházban febr. 5-ikén interpelláltak a közoktatásügyi minisztert a szépművészeti múzeum költségei miatt. Wlassics közoktatásügyi miniszter kijelentette, hogy a vizsgálatot rögtön megindította; Pulszky Károly számadásaiiban 7000 frtnyi kiadás nincs igazolva, és meg kell még vizsgálni egy Rafael-féle kép megvásárlását (135,000 líra), melynél Pulszky Károly alaptépe megbízatása határát. A ház 11 szótöbbséggel tudomásul vette a miniszter választát. Pulszky Károly a lipómezei szomorú intézetben a legnagyobb apáthiát mutatja, minden iránt közömbös. Neje, Márkus Emilia, a nemzeti színház művésznője, a nemzeti színház igazgatóságától hosszabb szabadságot kért.

Nők az egyetemen. A budapesti tudományegyetemnek a most kezdődő második félévben több női hallgatója lesz. A közoktatásügyi miniszterhez töltött kérvény érkezett s ezek közül már kettőt intézett el kedvezően a miniszter. A legújabb egyetemi hallgató dr. Varságh Zoltán gyógyszerész felesége, született Szentpétery Zsuzsanna, a ki a görögországi pályára készül az egyetemen.

A farsang. Lassanként már vége felé járunk a farsangnak, de ezt azért nem lehet észre venni; minden nap új meg új bál várja a mulatni kívánókat, s el fog mulni hamvazó szerda is, de ez a bálozók kedvét nem veszi el, meghosszabbítja a farsangot márciusba is, a mikor még szintén sok bál fog lezajlani. Az idei farsang bevezetője, a sikerült jurista bál óta minden napra esett néhány táncmulatság; megtartották a régi jó hírnevű, Créche-bált, az első pesti bölcsőde-egylet javára, mely semmiben sem maradt hátra az előbbieknél; megvolt a protestáns bál, az építések bálja, a jogász táncestély, hogy csak a nagyobbakat említsük. Február 6-án a technikusok tartották meg zártkörű táncestélyüket, mely szép és nagy közönséget gyűjtött egybe. De a közelebbi napoknak is meglesznek a maguk mulatságai. Febr. 8-án lesz a pestmegyei bál. 9-én a Pesti izr. nőegylet nagy elite álarcos bálja a Vigadóban; 8-án a budapesti reformátusok közmvéledési egylete rendez táncvizigalmat a lövöldében, zászlóalapja javára; febr. 13-án pedig a Fővárosi bál lesz a Vigadóban. Az első bál ez, melyet a fővárosi tisztviselői rendeznek a más európai nagyvárosok által rendezni szokott bálak mintájára s ő felségeket s a királyi család több tagját is meghívták rá. Március 8-án a fővárosi hírlapkiadóhivatali tisztviselők rendeznek hangversenyyel egybekötött táncmulatságot, s a hangversenyben előkelő művészek és művészek működnek közre.

A régi magyar viseletekről a magyar képművészek körének Andrássy-uti helységében este nagy művész-társaság gyűlt össze, hogy meghall-

Leichner L., a kir. színházak szállítója

Guerlain Parfumerie française de Luxe
Le monde élégant et fashionable de Paris se sert :
Eau de Cologne Impériale, savonnet, savon spécial :
Crème de Fraises et Poudre de Cypris pour le teint :
Extraits pour le mouchoir et le vaporisateur Jicky, Belle France. Alcoolat de Rose pour les chapeaux.

15, RUE DE LA PAIX, PARIS

A Franklin-Társulatnál Budapesten megjelent, és minden könyvkereskedésben kapható:
Kelland L. Sándor.

MÉREG.
REGÉNY.

Norvégből ford. Ritók Emma
Ára füzet 1 frt 20 kr. *
Vászonkötésben 1 frt 50 kr.

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMAŊYOK

szabadalmazását eszköz mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

Jósika Miklós regényei:
89. 90. füzet.
Új olcsó kiadás.

Regényes képletek.

Második kiadás.
Ara a két füzetből álló
kötetnek 1 forint.

CALDERONI ÉS TÁRSA

látványosságok.
Látványok raktára váci-utca 30. szám.
Tan- és műszerek és fényképezési készülékek raktára
Kis hid-utca 8. szám.
BUDAPESTEN.
Sírjegyű kivételre bérmentre, ingyen.

Gummiárak,

betegápolási cikkek árakról (őszerek F. Bergnerand
párisi gyártól), legelőnyösebben beszerezhetők
Polgár Sándor egyetemi kötszerészénél,
Budapest, Erzsébet-körút 50.

Rum, likörök

készítéséhez való híres ki-
vonatok
WATTERICH A.-nál
Dohány-utca 5.
kaphatók.
Kezelési könyv ingyen.

27 éven át

v. állami kórházi
igazgató orvos
gyógyít gyorsan, disce-
retul és biztos sikerrel
minden férfi és női bajt.
Czin: Kardos
specialista,
Erzsébet-körút 34.
I. em. 10. ajtó 12/b. Ren-
del: d. e 7—8, 11—12, d. u.
6—7-ig. Levélben is.

Hirdetések felvételnek

a „Vasárnapi Ujság” kiadó-
hivatalában, Budapest, IV. ker.
Egyetem-utca 4. szám alatt.

Mindenütt kapható - ½ kiló 25kr.

MARGIT-CRÉME

hírneves, az elegáns hölgyek által
használt arccrème (nem zsíros ke-
nőcs) rövid idő alatt ifjítja és szépíti
az arcot, eltávolítja az arcról minden-
nemű tisztátartatlanságot.
Egyedül szer szepöl, májfoltok,
pattanások, bőrtáka (mitesszer) ellen.
Bámulatos hatása abban rejlik, hogy
a bőrre kenve az által rögtön fölve-
tetik és ez okozza azon csodás átala-
kulást, hogy szepölve vagy májfol-
tokkal teljesen fedett arc 3-4 nap alatt alabástrom
fehérré lesz.
Mivel nem zsíros - nappal is alkalmazható, — a créme-
vel bekent bőrön a hölgynek remekül tanad. Ára 50 kr. 1 frt.
Margit-szappan ára 35 kr. — Margit-hőlgypor,
fehér, rózsas és créme színben ára 60 kr. — Mar-
git-fogpép 50 kr.

FÖLDES KELEMEN gyógyszerháza,
Aradon, Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár BUDAPESTEN, Török József, Király-utca.

Akacia arccrème

pár heti alkalmazása egé-
szén új, finom és üde gyer-
mekded arcbőrt idéző elő,
eltávolítja szepöl, májfoltot
és atkákat (mitesszer).
Egy üveg ára 1 forint.
A Krieger-féle

„Akacia szappan”

kellemes habzása rendkívül
keves illata és nagy tar-
tóságánál fogva ma a leg-
kedveltebb pipere-szap-
pan. 1 darab ára 50 kr.
3 db dobozban 140 kr.
Kapható a legtöbb magyar-
országi gyógyszerházaiban.

Főraktár: Budapest, Kálvin-tér
„KORONA” GYÓGYSZERTÁR.

Kinek van szeplője?

vagy bármilyen folt, vagy pattanás az arcon? Az teljes bi-
ztonsággal fordulhat annak eltüntetésére végett a világáhrú
Serail arccrèmecsőhöz,
mely nemcsak eltávolítja mindenféle tisztátartatlanságot,
hanem az arcbőrt vakító fehérré, tisztává és üdévé
teszi. — 1 tégely ára 70 kr. — Postán franko küldve
1 frt 5 kr. — Szappan hozzá 1 db 30 kr.
Kapható Budapesten: Török József gyógyszerháza ur-
nál és minden magyarországi gyógyszerházaiban.
Rozsnyay Máttyás gyógyszerész, Aradon.

Schicht-féle SZAPPAN

a legjobb, ruhamosásra s egyéb házi használatra;
egyesíti a legnagyobb mosó erőt a legnagyobb enyhe-
séggel; vakító fehér, szagtalan fehérneműt állít elő;
ajánlatos kivált a pamukneműekre; kitűnő mint
kéz- és fűdő-szappan is, nagyok és kicsinyek számára.

Egy kísérletet senki sem fog sajnálni.

Oly vidékre, hol ez a szappan kereskedésekben még
nem kapható, szállít az alábbi ország postacsomá-
got 5 kilogr. össz-súlyban bérmentesen, utánvét mel-
lett, 2 frt 40 kr.-ért.

SCHICHT GYÖRGY, Aussig a/Elbe,

szappan-, olaj- és gyertya-gyára.
A maga nemében legnagyobb gyár a kontinensen.
Budapesti képviselő: Deggeller Károly V., akadémia-u. 9.

Mack-féle reichenhalli fenyőtű-olaj.

Igen finom, legtermészetesebb, legérettebb és olcsó szoba-
illatoló, 35 év óta tekintélyes részről legjobban ajánlott be-
legzési szer torok- és mell-bajoknál, köh-csurat, diphtéria, in-
fluenza stb. eféléknél. Elismeri bedőzőlő szer megkülönböztetés-
köszvény és csúszás. Eredeti üvegekben, 60 kr.-ért kapható
gyógyszertárakban, drogistáknál és illatszer-kereskedésben. Bi-
zonyítványokat és prospectusokat küld.
Mack J. Bad Reichenhall, I. és legrégibb beszerzési forrás.

KURCZ LIPÓT és TÁRSA

photolithographiai műintézet
Budapest,
VII. ker. Széchenyi-utca 13.
KÉSZÍT
mindennemű nyomtatványok szállítását

CLICHÉKET

Chemigrafia, chromotypia,
photo-autotypia,
FAMETSZET stb. utján.

TELEFONOK, TELEFONOK, ALAPRAZOK
photolithographiailag
legjobb és legkezelebb szerkesztésűek.
Díjazott magyarságunk nevelése
és jutalmazása, szellemi életünk

Most jelent meg:

A királyi méltóság és hatalom
Magyarországon.

KÖZJOGI TANULMÁNY.

Irta:

Dr. Ferdinandy Géza.

Ára 3 frt.

Tartalom: I. Általános tanok az államról és fő-
hatalomról. II. A királyi méltóság lényege a magyar
alkotmány szerint. III. A trónbetöltés módja. IV. A ko-
ronázás intézménye. V. A király jogai. VI. A király
mint az állami szuverenitás és egység külső kifejezése.

Megjelent és kapható **KILIÁN FRIGYES**
m. k. egyetemi könyvtárában, Budapesten, IV. ker.,
váci-utca 28. szám.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

VASÁRNAPI UJSÁG

7. SZÁM. 1896.

BUDAPEST, FEBRUÁR 16.

43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6 *.

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félévre — 4 *.

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5. —
félévre — 2.50

Külföldi előfizetésekre a postai
meghatározott vitellidj is eszandandó.

STERNECK BÁRÓ TENGERNAGY ÉS KÖZÖS HADI TENGERSZETÜNK.

MAGYAROK is fölbredtünk már annak
tudatára, hogy a tengeri kereskedelem
egyik legdúsabb forrása a nemzeti vagy-
nosodásnak. Nemzetünk józan felfogására mu-
tat, hogy Fiumén és tengeri kereskedelmünk
fejlesztésére a legnagyobb áldozatoktól sem
riadunk vissza. Ez magyarázza meg azt is, hogy
a magyar közönség oly rokonszenvenvel kíséri
haditengerészetünk fejlődését, melynek feladata
egyik legbecesebb birtokunk, a tengerpart s az
onnan kiinduló kereskedés megvédése.

E fontos tényezőnek, a haditengerészetnek
vezetése ez idő szerint Sterneck
báró tengernagy kezébe van letelve,
kit a magyar közönség már régóta
ismer és tisztel, mindazáltal rit-
kábban hall emlegettetni, hogy sem
időn kívüli volna, ha most azon
alkalomból, hogy hajóhadunk egy
része a török vizekre küldetett, egy
futó pillantást vetünk e kiváló ten-
gerészünk életére, munkásságára és
általában haditengerészetünkre.

Sterneck báró 1829-ben, Kagen-
furtban született. Már 1848-ban
mint tengerészeti hadapród kitün-
tette magát Aneona ostrománál.
Pályája további folyamán gyorsan
haladt előbb-előbb. Már 1864-ben,
a helgolandi ütközet után, Te-
getthoff a tengerügyi fregátá, a
„Schwarzenberg” vezérletét biz-
ta rá.

Nem sokára ezután kitörvén a
szövetkezett olaszok és poroszok
elleni háború, Tegetthoff ismét őt
választotta lobogós parancsnokul.*
a „Ferdinand Max” páncélos fre-
gátának vezérletét Sterneckre biz-
ván. Hogy mennyire eleget tett e
bizalomnak, elég arra hivatkoz-
nunk, hogy a „Re d'Italia” olasz
páncélos elsüllyesztésével a lissai
ütközetnek addig ingadozó szeren-
cséjét a mi részünkre billentette.

* Azon hajónak a parancsnokát, a
mely hajón a főparancsnok tengerügyi
lobogóját felvonatja s a melynek fedél-
zetéről az egész flottát vezeti, lobogós
parancsnok-nak hívják.

STERNECK BÁRÓ, TENGERNAGY.

E hadi tényező Ó Felsége a Lipót-rend lovag-
keresztjével s a Mária Terézia-rend kiskereszt-
jével tüntette ki.

A háború után Pola kikötőparancsnokává
nevezetett ki. Az ő parancsnoksága alatt indult
Pola, mint monarchiánk hadi kikötője, virág-
zásnak.

1872-ben ő vezénylő az „Isbyörn”-yachtot
Novaja-Semlja felé, hol Weyprecht éjszaksarki
vállalata számára élelmi raktárt állított fel.
E merész útjából a Petschora-folyón fölfelé,
Oroszországo keresztül térvén vissza, még
1872-ki ősszel ellentengernaggyá nevezetett
ki. E rangjában fő figyelmét a haditengerészeti
taktikára s a jelzési műveletek fejlesztésére és

gyakorlati kipróbálására irányza. 1883-ban
altengernaggyá és a tengerészet főparancsno-
kává, 1888-ban pedig tengeraggyá nevezte ki
Ő Felsége.

Főparancsnoki működésének tizenkét éves
korszaka alatt valóságos megújodáson ment át
a haditengerészet. Az egymást szédítő gyors-
sággal követő technikai vívmányok folytán az
újabb hadihajók úgy anyagukra, mint egész
felszerelésükre nézve teljesen elütnek a ré-
giebbektől. Ugyanez áll az ágyúkra, szóval a
hadihajók összes fegyverzetére nézve is.

Lássuk tehát főbb vonásokban ezen újítá-
sokat.

A hajók építésénél a vas helyét, a kisebb
súlya mellett is több ellenálló ké-
peségű acéll foglalta el. De most
már a kazánok is acélból készül-
nek, mivel az acél sokkal maga-
sabb göznyomást megbir, mint a
vas. Így a hajók gyorsaságát nagy
mértékben fokozni lehetett; már
pedig a gyorsaság úgy taktikai,
mint stratégiai szempontból döntő
fontosságú tényező.

Ma már az ágyúkat és lövedé-
keiket is acélból öntik és a lehető
legkeményebbre edzik. A gránát-
lövedékek üregét pedig robbantó
szerrel töltik meg.

Ily lövedékeknek a kovácsolt vas-
páncél ellenállni képes nem lévén,
a páncélloknál is az acél lépett a
vas helyébe. Ámde a technikusok
itt sem állapodtak meg. Folytonos
kísérletek útján rájöttek, hogy ha
az acélból előállított vért felszínét
bizonyos edző eljárásnak vetik alá,
és ha azontúl az acélt 3—8%
arányban nickelfémmel vegyítik, a
páncél ellenálló képessége nagy
mértékben fokozódik.

A közepes csővű (15—16 centi-
méteres) gyorstüzelő ágyúk, e leg-
újabb gyilkos gépek pedig nemcsak
a hajók belső szerkezetében sokszorú
változtatásokat és a vértnek kiter-
jedtebb alkalmazását tették szük-
séssé, hanem még a taktikára is
kihatással vannak.

A villamosság szintén nagy fon-
tosságú tényezővé vált, nemcsak
a hajó belső világítására hasz-